

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

**Ομάδες Πίεσης και Λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής - Η Περίπτωση
του Ισραηλινού Λόμπι**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αλέξανδρος Φωτιάδης

ΑΜ: 1219Μ013

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Α. Λάβδας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Αλέξανδρος Φωτιάδης, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

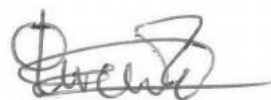
Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπεύθυνος ότι, όπως απαιτείται από τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.»

Αθήνα, 15 Δεκεμβρίου 2021

Αλέξανδρος Φωτιάδης

Συντομογραφίες

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΙΕΔΥ: Αμερικάνο-Ισραηλινή Επιτροπή Δημόσιων Υποθέσεων
ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ADL: The Anti-Defamation League
AFSI: Americans for A Safe Israel
AIPAC: American Israel Public Affairs Committee
AJC: American Jewish Committee
ALL: American League of Lobbyists
CPR: Center for Responsive Politics
CUFI: Christians United for Israel
IAEA: International Atomic Energy Agency
IDF: Israel Defense Forces
IPF: Israel Policy Forum
JAFI: Jewish Agency for Israel
LLC: Limited Liability Company
LTD: Private Limited Company
NATO: North Atlantic Treaty Organization
PAC: Political Action Committee
PLO: Palestine Liberation Organization
RAC: Religious Action Center of Reform Judaism
WINEP: The Washington Institute
WZO: World Zionist Organization

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΕΣ.....	6
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	11
1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ.....	11
1.2 ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ	12
1.3 ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ	14
1.4 ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΑ ΛΟΜΠΙ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ.....	18
2.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΛΟΜΠΙ	18
2.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.....	21
2.3 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	23
2.4 ΤΑ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ - ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ.....	28
3.1 Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.....	28
3.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ.....	29
3.3 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ.....	31
3.4 Το «ΛΟΜΠΙ».....	32
3.5 Το ΛΟΜΠΙ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ.....	36
3.6 ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΛΟΜΠΙ.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	44
4.1 ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ – Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΡΙΕΤΙΑ	44
4.2 ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ.....	49
4.3 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΕΘΝΙΚΑ ΛΟΜΠΙ	54
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	57
ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	59
ΠΗΓΕΣ	59
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	59
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	66

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2017).....	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2018).....	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2019).....	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 4 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ (2020)	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 5 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ.....	51
ΠΙΝΑΚΑΣ 6 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΓΕΡΟΥΣΙΑ.....	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 7 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ.....	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 8 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2020).....	54

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 - ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ LOBBYING (2017)	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 2 - ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ LOBBYING (2018)	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 - ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ LOBBYING (2019)	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 4 - Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ (2020).....	51
ΓΡΑΦΗΜΑ 5 - ΟΙ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ LOBBYING	55
ΓΡΑΦΗΜΑ 6 - ΟΙ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ LOBBYING	56

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «Ομάδες Πίεσης και Λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής - Η Περίπτωση του Ισραηλινού Λόμπι» αποτελεί μία θεωρητική προσέγγιση στην έννοια των ομάδων πίεσης και τα λόμπι και εστιάζει στην περίπτωση του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή των ομάδων πίεσης και αναλύονται ο ορισμός, οι κατηγορίες, οι εσωτερικές λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά τους. Στο δεύτερο κεφάλαιο, το επιστημονικό ενδιαφέρον στρέφεται γύρω από τη μελέτη και τη θεωρητική προσέγγιση της έννοιας «λόμπι» και την επιρροή τους στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται στοιχεία της αμερικανικής υποστήριξης στο Ισραήλ και προσεγγίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ισραηλινού λόμπι. Το κεφάλαιο περιλαμβάνει ειδική ενότητα για τις αμερικανικές αποφάσεις στη Μέση Ανατολή. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια πολυεπίπεδη ανάλυση στο Ισραηλινό Λόμπι στις ΗΠΑ καθώς και τις δυνατότητές του ενώ παρουσιάζονται δεδομένα που χρησιμεύουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

Το ερώτημα που απαντάται είναι «αν η αμερικανική υποστήριξη στο Ισραήλ μπορεί να δικαιολογηθεί και να ερμηνευτεί μέσω της λειτουργίας του Λόμπι». Το συμπέρασμα είναι ότι το Ισραηλινό Λόμπι επιχειρεί, όπως και όλες οι ομάδες πίεσης, να επηρεάσει τις πολιτικές εξελίξεις αλλά η κατηγορία περί ελέγχου της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ είναι μονοδιάστατη και δεν επαληθεύεται από την έρευνα.

Λέξεις – Κλειδιά: Ομάδα πίεσης, Ομάδα Συμφερόντων, Λόμπι, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, Ισραήλ, Ισραηλινό Λόμπι, Κογκρέσο.

ABSTRACT

Pressure Groups and Lobbies in the United States of America – The case of the Israeli Lobby

Written by Alexandros Fotiadis

The dissertation entitled “Pressure Groups and Lobbies in the United States of America – The Case of the Israeli Lobby” was carried out for the M.A. in Strategic Studies and International Relations of the Panteion University. The analysis provides a holistic theoretical approach on the pressure groups and the lobbies in the U.S. Capitol and emphasizes the case of the Israeli Lobby.

The first chapter includes a comprehensive description of “pressure groups” as well as an analysis of their definition, categories, organization, and technical features. In the second chapter, the interest is focused on the term “lobby” and its correlation to the political decision process and its outcomes.

The third chapter addresses the U.S. support to the Israeli geopolitical claims and provides an analysis of the key – features of the Israeli Lobby. This chapter also highlights the Middle East conflict and American priorities. The last chapter of the dissertation researches the Israeli Lobby and presents qualitative and quantitative data.

The paper answers to the following question: “Is the U.S. foreign policy in the Middle East and its support towards Israel justified by the influence of the Israeli Lobby in Washington?”. Research concludes that the Lobby attempts to influence political decisions in Washington, as every other legal pressure group, but rejects the claim that the U.S. foreign policy in the Middle East is formed due to the Lobby’s pressure as one-dimensional and ungrounded.

Key – Words: Pressure Group, Interest Groups, Lobby, United States of America, Israel, Israel Lobby, U.S. Congress

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Αν ούτε τα στρατηγικά αλλά ούτε και τα ηθικά επιχειρήματα στηρίζουν την αμερικανική υποστήριξη στο Ισραήλ, τότε πώς εξηγείται; Η εξήγηση βρίσκεται στο ισραηλινό λόμπι». Με αυτή τη φράση, το 2016, ο καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου του Σικάγο, John Mearsheimer, και ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων του Kennedy School of Government, του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, Stephen Walt, έθεταν και επίσημα το ζήτημα της λειτουργίας και επιρροής του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ.

Το έργο τους, αν και δεν κατάφερε να αναδιαμορφώσει την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή ή να προκαλέσει ρωγμές στις διμερείς Αμερικανο – Ισραηλινές σχέσεις, έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα του Ισραηλινού Λόμπι και φώτισε πτυχές του έργου του. Οι δυο τους δέχτηκαν σωρεία κριτικών ενώ το ακαδημαϊκό τους κύρος υποδαυλίστηκε όταν τάχθηκαν στο πλευρό τους ακροδεξιές φωνές, μέλη και πρώην ηγέτες της Κου Κλουξ Κλαν και αντισημιτικές οργανώσεις. Άλλοι πάλι έσπευσαν να τους υποστηρίξουν κάνοντας λόγο ακόμη και για μια νέα «Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας».

Το ερώτημα που τίθεται και απαντάται στην εργασία είναι σε ποιον βαθμό το αμερικανικό λόμπι επηρεάζει τις εσωτερικές εξελίξεις στις ΗΠΑ και διαμορφώνει την εξωτερική πολιτική στην αραβοϊσραηλινή διένεξη. Αν, δηλαδή, η πολιτική που εφάρμοσε και, εν πολλοίς, εξακολουθεί να εφαρμόζει η Ουάσιγκτον βασίζεται στην επιρροή που ασκεί το ισραηλινό λόμπι ή αν πρόκειται για μία ακόμη ομάδα συμφερόντων που επιδιώκει να προωθήσει τις θέσεις της. Η μεθοδολογία βασίζεται στη μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας και επιστημονικής αρθρογραφίας, την παρουσίαση αμφοτέρων των απόψεων και την εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση την παράθεση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων από δευτερογενή έρευνα.

Η συνθετότητα του ερωτήματος προϋποθέτει αναλυτική γνώση εννοιών που είναι σύμφυτες με το αντικείμενο και οι οποίες θα επιτρέψουν στον μελετητή να κατανοήσει το εννοιολογικό πλαίσιο της συζήτησης. Η ανάλυση περιλαμβάνει τις έννοιες των ομάδων πίεσης ή συμφερόντων και του ρόλου τους στο ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας ενός πολιτικού συστήματος.

Ως κυριότερη μορφή ομάδων πίεσης και βασικό αντικείμενο επιστημονικής μελέτης θα οριστεί το «λόμπι». Το επιστημονικό ενδιαφέρον εν προκειμένω θα εστιάσει στην έννοια, τις λειτουργίες και τις ιδιαιτερότητες του φαινομένου, την ιστορική

προέλευση, αλλά και την παρουσία των λόμπι στις ΗΠΑ. Από τα Federalist Papers και τους φόβους του Μάντισον απέναντι στις «φράξιες» έως τις μεγάλες εταιρείες λόμπι του 21^{ου} αιώνα, ο αναλυτής καλείται να κατανοήσει και να ερμηνεύσει τη συνθετότητα του φαινομένου.

Η διαμόρφωση του ακαδημαϊκού πλαισίου γύρω από την έννοια των λόμπι θα επιτρέψει στον αναγνώστη να εμβαθύνει τη μελέτη του στις σχέσεις Ισραήλ – ΗΠΑ και να κατανοήσει τη σχέση ανάμεσα στις δύο χώρες υπό το πρίσμα της άσκησης εσωτερικών πιέσεων. Ακόμη, θα εμβαθύνει στα αίτια και τις συνθήκες που καθιστούν το Ισραήλ περιφερειακό σύμμαχο και στρατηγικό εταίρο στην περιοχή της Μέσης Ανατολής ενώ, μέσα από την παρουσίαση πολλών και διαφορετικών απόψεων, θα εκτεθεί σε διαφορετικές συνιστώσες του ζητήματος. Σε ό, τι αφορά το ισραηλινό λόμπι, θα έρθει σε επαφή με ιστορικά δεδομένα, επαγγελματικές πρακτικές, αριθμούς και έννοιες που εξηγούν και ερμηνεύουν τη θέση του, αλλά και διαφορετικές απόψεις γύρω από τον ρόλο του. Ο αναγνώστης τελικώς θα μπορεί να κατανοήσει σε βάθος τον ρόλο και τις λειτουργίες των λόμπι στη σύγχρονη εποχή και να εξαγάγει ασφαλή συμπεράσματα για το ισραηλινό λόμπι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το ενδιαφέρον του πολιτικού επιστήμονα εστιάζεται γύρω από κάθε μορφή οργάνωσης ή συλλογικότητα, που εκδηλώνεται με τυπική ή άτυπη και επίσημη ή χαλαρή μορφή και αποσκοπεί στην επιρροή ή διαμόρφωση πολιτικών αποφάσεων. Τα συμφέροντα αποσκοπούν και συχνά επηρεάζουν τη διαμόρφωση των εκροών του πολιτικού συστήματος.

1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Ως ομάδα πίεσης θα ορίζαμε οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων επιδιώκει να ασκήσει επιρροή στην κυβέρνηση – προσωρινή ή μόνιμη, με συγκεκριμένη ή διευρυμένη ατζέντα. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι η ύπαρξη μιας τέτοιας ομάδας προϋποθέτει την ύπαρξη ηγεσίας. Ένας βασικός πρώτος ορισμός για την έννοια των συμφερόντων που προκύπτει από τη βρετανική πολιτική επιστήμη του β' μισού του 20^{ου} αιώνα είναι ότι πρόκειται για οργανωμένες ομάδες «που διαθέτουν τόσο τυπική δομή όσο και πραγματικά κοινά συμφέροντα, στο μέτρο που επηρεάζουν τις αποφάσεις δημόσιων θεσμών». (Λάβδας, 2004: 37–41).

Οι ομάδες πίεσης ή συμφερόντων πολλαπλασιάζονται όσο η κυβέρνηση μεγαλώνει και η κρατική χρηματοδότηση αυξάνεται. Με δεδομένο ότι ζούμε σε μια πλουραλιστική κοινωνία, όλα τα μέλη της κοινωνίας ανήκουν σε πάνω από μία κοινωνικές ομάδες (π.χ. οικογένεια, εργασία κ.α.) και άρα ανήκουν και σε πάνω από μία ομάδα με δικά της συμφέροντα. Ωστόσο, οι ομάδες συμφερόντων έχουν ως κύριο στόχο την προάσπιση ισχυρών, για παράδειγμα κρατικών, επιχειρηματικών ή συνδικαλιστικών, συμφερόντων (Roskin, Cord, Medeiros, Jones, 2008: 299 – 303).

Οι όροι «ομάδες πίεσης» και «ομάδες συμφερόντων», μολονότι πρακτικά ταυτόσημοι, διαφοροποιούνται σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο, υπό την έννοια ότι οι ομάδες συμφερόντων δεν ασκούν απαραίτητα πίεση στην εξουσία. Ο όρος «πίεση» έχει αρνητική φόρτιση και ο όρος «συμφέρον» μοιάζει ασαφής ως προς το υποκείμενο –

πρόκειται, δηλαδή, για ένα απρόσωπο σύνολο ή για σύνολο ατόμων με κοινά συμφέροντα. (Μαυρογορδάτος, 2001: 21 – 23).

1.2 ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Το σημαντικό για την κατανόηση του ρόλου και των ιδιοτήτων των ομάδων συμφερόντων είναι η κατηγοριοποίησή τους ανάλογα με τις ιδιαίτερες προδιαγραφές, τις στοχεύσεις και τη λειτουργία τους.

Οι ομάδες συμφερόντων, σύμφωνα με τον Klaus von Beyme, μπορεί να είναι:

- A. Επιχειρηματικές ή εργοδοτικές ενώσεις: Οι οργανώσεις αυτές αποσκοπούν στην προάσπιση των επιχειρηματικών συμφερόντων και του κεφαλαίου (συνμοσπονδίες εργοδοτών, επιχειρηματιών, βιομηχάνων κ.α.).
- B. Συνδικάτα εργαζομένων: Οι ενώσεις των εργαζομένων για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των εργατών απέναντι στην εργοδοσία (κλαδικές οργανώσεις ή συνμοσπονδίες).
- C. Επαγγελματικές ενώσεις: Κλαδικές ενώσεις και σωματεία που αφορούν την προάσπιση συμφερόντων ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος (γιατροί, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι κ.ο.κ.).
- D. Πολιτικές Ενώσεις: Θεσμικές συλλογικότητες στο εσωτερικό του ευρύτερου συστήματος με δράση που αποκλίνει από τις τυπικές στοχεύσεις τους (δήμοι, περιφέρειες κ.α.).
- E. Ενώσεις για προώθηση συγκεκριμένων συμφερόντων: Συλλογικότητες με μικρό βαθμό οργάνωσης και συχνά σύντομη πορεία που αποσκοπούν σε πολύ συγκεκριμένα συμφέροντα ή αντιτίθενται σε πολιτικές αποφάσεις. (ένωση πεζών, πρωτοβουλίες πολιτών κ.α.).

Η ανάλυση των Clark και Wilson διακρίνει με βάση το είδος των συμφερόντων: υλικών ή αλτρουιστικών, δηλαδή, των συμφερόντων γνώμης. Υπό αυτό το πρίσμα, τα κίνητρα δύνανται να είναι υλιστικά, αλληλεγγύης ή εμμονής σε σκοπό – με τη διάκριση μεταξύ «ιδέας» και «συμφέροντος» να παραμένει προβληματική στη ρίζα της και τα κίνητρα των μελών τρόπον τινά ασαφή. (Λάβδας, 2004: 70 – 77).

Η πιο ασφαλής τυπολογία για τη διάκριση μεταξύ των ομάδων αυτών, όπως διακρίνονται από τον G.Almond, βρίσκεται γύρω από τέσσερις έννοιες: ανομικές, μη σωματειακές, θεσμικές και σωματειακές. Στρέφονται δε, γύρω από τα εξής συνδυασμένα κριτήρια: διάρκεια, ειδίκευση και τυπική οργάνωση. Ειδικότερα, οι ανομικές ομάδες πίεσης δεν έχουν διάρκεια ή τυπική οργάνωση, οι μη σωματειακές έχουν διάρκεια αλλά στερούνται οργάνωσης, οι θεσμικές δεν έχουν ειδίκευση στο πλαίσιο της οργάνωσης ενός θεσμού ενώ οι σωματειακές διαθέτουν τυπική οργάνωση και αποτελούν «ειδικευμένες δομές» για την προώθηση συμφερόντων. Από εκεί και πέρα, μιλώντας για «ανομικές» ομάδες, ο Almond επιχειρεί να σκιαγραφήσει αυτές που προέρχονται από μία κοινωνική έκρηξη – χωρίς κατ’ ανάγκην να αναφέρεται σε έκνομες ή αθέμιτες ομάδες και δράσεις, αλλά κυρίως σε έναν όχλο που αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο.

Το αποτέλεσμα, ύστερα από μία λογική διεργασία, είναι να καταλήγει ο μελετητής σε τρεις κατηγορίες ομάδων πίεσης:

1. Άτυπες ομάδες πίεσης (μη σωματειακές) ή, διαφορετικά, «ομάδες καταγωγής» που καλύπτουν ζητήματα συγγένειας, προέλευσης, καταγωγής, θρησκείας ή φυλετικής – εθνοτικής διαφορετικότητας. Οι ομάδες αυτές συνδέονται ακόμη και με βάση την περιστασιακή υπεράσπιση συμφερόντων.
2. Θεσμικές ομάδες πίεσης που αναφέρονται στους θεσμούς οι οποίοι, παρά τα κύρια καθήκοντά τους, λειτουργούν και ως ομάδες πίεσης. Διαμορφώνονται από τους ανθρώπους που υπηρετούν έναν θεσμό και των οποίων η παρουσία λαμβάνει υπόσταση μέσω του ίδιου του θεσμού στον οποίο υπηρετούν. Σ’ αυτούς εντάσσεται η Εκκλησία, το Πανεπιστήμιο, ο Στρατός ή η Δικαιοσύνη με το εκάστοτε σώμα να υποδηλώνει την ύπαρξη ενός θεσμού που εκπροσωπεί τα άτομα που βρίσκονται πίσω από αυτόν (π.χ. κλήρος).
3. Σωματειακές ομάδες πίεσης που, άσχετα από την ύπαρξη νομικής προσωπικότητας, τυγχάνουν αναγνώρισης. Οι ομάδες αυτές συγκροτούνται σε εθελοντική βάση με στόχο την προώθηση συγκεκριμένων συμφερόντων. Διακρίνονται σε μαζικές οργανώσεις και ομάδες στελεχών, με τις πρώτες να στηρίζονται στην ποσότητα και τις δεύτερες στην ποιότητα των μελών τους. Η ειδοποιός διαφορά προέρχεται από το γεγονός ότι ορισμένες ομάδες, προκειμένου να καταφέρουν να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους, χρειάζονται μαζική

ανταπόκριση από πολίτες ενώ άλλες επαφίενται κυρίως στις ατομικές ικανότητες των μεμονωμένων μελών τους. (Μαυρογορδάτος, 2001: 40 – 47)

1.3 ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Όλες οι συλλογικότητες διαθέτουν ιδιαιτερότητες και κοινά σημεία που επιτρέπουν στους πολιτικούς επιστήμονες να τις εντάξουν σε ευρύτερα κανονιστικά πλαίσια θεσμικών συμπεριφορών. Στις ομάδες πίεσης συναντώνται τρία βασικά χαρακτηριστικά: διαθέτουν οργάνωση, προωθούν συμφέροντα και ασκούν πίεση στην εξουσία.

Υπό αυτό το πρίσμα, υπάρχουν ομάδες που έχουν ιεραρχία (σκληρή ή χαλαρή) και διαμορφώνονται για την επίτευξη ενός ορισμένου στόχου (ειδικού σκοπού) ή ευρύτερων στρατηγικών στοχεύσεων που σε κάθε περίπτωση αφορά την προσπάθεια επιρροής της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας. Η προάσπιση ισχυρών συμφερόντων περνάει μέσα από την ύπαρξη οργάνωσης. Οι οργανώσεις προέρχονται από ένα ευρύτερο πεδίο οικονομικών, πολιτικών ή κοινωνικών θεσμών, έχουν διαρθρωμένες και συχνά ιεραρχικά σαφείς θέσεις μεταξύ των μελών τους, ξεκάθαρους σκοπούς και, σε γενικές γραμμές, ορθολογική διάρθρωση στο εσωτερικό τους.

Οι αποφάσεις τους προκύπτουν, ανάλογα με την ιεραρχική τους δομή, μέσα από διαβουλεύσεις, ηγεμονικές πρακτικές, μίμηση προτύπων, εξάλειψη εναλλακτικών επιλογών ή έναν συνδυασμό από τα παραπάνω ενώ ένας πολίτης που βλέπει ότι τα συμφέροντά του ταυτίζονται ή, έστω, παραλληλίζονται με αυτά της ομάδας πίεσης δύναται να απέχει από αυτήν, να αναπτύξει συγκυριακή σχέση, να διαμορφώσει τυπική συμμετοχή ή, τέλος, να προβάλει αξιώσεις για μια δραστήρια συμμετοχή. Οι οργανώσεις συμφερόντων, από τη δική τους πλευρά, ακολουθούν τέσσερις βασικούς τύπους στρατηγικής για την επίτευξη ενός σκοπού: την αντιπαράθεση (π.χ. απεργία), την προσφυγή στο νόμο (π.χ. Δικαστήρια), την επικοινωνία (π.χ. προώθηση θέσεων μέσω ΜΜΕ) και την ενεργότερη δράση των μελών (π.χ. επιστολές διαμαρτυρίας) που, ανάλογα με το περιβάλλον προβολής τους, θα καθορίσουν την αποτυχία ή επιτυχία ενός εγχειρήματος. (Λάβδας, 2004: 57 – 63). Η διάρκεια ζωής για μια ομάδα πίεσης καθορίζεται ανάλογα με τον σκοπό της δημιουργίας της. [\(Παράρτημα 1\)](#)

Σε ό, τι αφορά τα ζητήματα εσωτερικής λειτουργίας, η νομή της εξουσίας γίνεται με βάση τους ιδιαίτερους κώδικες και τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε ομάδας πίεσης ενώ, σε έναν πολύ μεγάλο βαθμό, ισχύουν τα ίδια πρότυπα που παρατηρούνται και στις υπόλοιπες μορφές συλλογικοτήτων στον δημόσιο βίο καθώς και μία διάρθρωση των αξιωμάτων με γνώμονα τυπικούς ή άτυπους κώδικες συμμόρφωσης. Το φαινόμενο του «σιδηρούν νόμου της ολιγαρχίας», δηλαδή του ελέγχου μιας πολυεπίπεδης δομής από τις οργανωμένες μειονότητες, παρατηρείται εκτός από τα πολιτικά κόμματα και στις ομάδες πίεσης. Άλλωστε, σύμφωνα με τον Robert Michels, κάθε οργανισμός σημαίνει ολιγαρχία καθώς οι οργανισμοί με σαφή δημοκρατικό προσανατολισμό καταλήγουν να κατευθύνονται στο τέλος από μια ολιγομελή ομάδα (Hague, Harrop, 2005: 373). [\(Παράρτημα 2\)](#)

1.4 ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ

Η εξουσία αφορά την ικανότητα καθορισμού της συμπεριφοράς ενός δρώντος μέσω της χρήσης ή της απειλής χρήσης βίας λειτουργώντας εξουσιαστικά ή προτρεπτικά απέναντι σε έναν έτερο δρώντα. Η σημασία της παραπάνω αναφοράς καθορίζεται σημειολογικά από την έννοια της «νομιμοποίησης» της εξουσίας που προσδίδει μια νέα παράμετρο στη μελέτη: την ύπαρξη νομιμοποιημένης εξουσίας (Authority) ως θεμέλιο λίθο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Αυτή μπορεί να προκύπτει από την παράδοση (συνήθεια), το χάρισμα ή τον ορθό λόγο – γραφειοκρατία, κατά τον Μαξ Βέμπερ. Για να συνδέσουμε τις έννοιες εξουσία και συμφέρον, αρκεί να επικαλεστούμε τον ορισμό που δίνει ο Lukes για τα πραγματικά συμφέροντα: ο Χ ασκεί εξουσία στον Υ όταν ο τελευταίος λειτουργεί με τρόπο που αντιτίθεται στα συμφέροντά του. (Λάβδας, 2004: 48 – 52).

Οι ομάδες πίεσης αποτελούν ενιαίες συλλογικότητες και, υπό αυτή την έννοια, δομές εξουσίας. Αποτελούν δομές εξουσίας γιατί συγκεντρώνουν ανθρώπινο μυαλό και ενέργεια για την επίτευξη των στόχων τους. Ωστόσο, οι ομάδες διαμορφώνονται με βάση τα μέλη που τις συναποτελούν (Manhood, 1967: 30 – 31). Όλες οι ομάδες θα πρέπει, επίσης, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, να εναρμονίζονται με το περιβάλλον τους. Αυτό επιτυγχάνεται με τρεις τρόπους που αφορούν τη διαχείριση των υποψήφιων ανταγωνιστών: με περιορισμό, αδρανοποίηση ή συμφιλίωση μαζί τους. (Manhood, ο.π.:

35 – 36). Έχουν, δηλαδή, τη δυνατότητα να σταματήσουν εν γένει την εις βάρος τους δράση που μπορεί να προέλθει από φανερά ή λανθάνοντα αντικρουόμενα συμφέροντα, να επιχειρήσουν μία ευρύτερη μορφή αδρανοποίησης των ανταγωνιστικών συμφερόντων ή να επιδιώξουν τον εντοπισμό ενός *modus operandi* με τα αντιμαχόμενα συμφέροντα επιδιώκοντας τη συμφιλίωση ή, έστω, την τμηματική συνεργασία.

Οι ομάδες πίεσης αναπτύσσουν σχέσεις και με τα πολιτικά κόμματα καθώς ο ρόλος των τελευταίων δε νοείται χωρίς σύνθεση ή αντίκρουση συμφερόντων. Οι ομάδες πίεσης που επιδιώκουν να πετύχουν τους σκοπούς τους καταφεύγουν στην πολιτική εξουσία προκειμένου να βρουν στήριγμα ή να περάσουν νομοθετικά μία απόφαση που κινείται προς το συμφέρον τους. Αν, για παράδειγμα, οι κυνηγοί θέλουν να περιορίσουν τον ρόλο των οργανώσεων για την προστασία των ζώων, μπορούν να καταφύγουν στη νομοθετική εξουσία προκειμένου να υπάρξει σχετική πρόβλεψη (Fenton, 1966: 13 - 14). Η νίκη ενός κόμματος στις εκλογές σημαίνει σύνθεση ιδεών, στόχων και συμφερόντων μεταξύ των ομάδων πίεσης που ευνόησαν την εκλογή του. Τα κόμματα, δηλαδή, έρχονται σε επαφή με τα αιτήματα των διαφόρων κοινωνικών ομάδων που καλούνται να υπερασπιστούν και, υπό αυτή την έννοια, αναγκάζονται σε μια σύνθεση διαφορετικών απόψεων. (Fenton, ο.π.: 63 - 64). Η ειδοποιός διαφορά ομάδων πίεσης – πολιτικών κομμάτων είναι πως οι πρώτες δε διεκδικούν την εξουσία παρά μόνο την άσκηση επιρροής σε αυτήν.

Οι σχέσεις μεταξύ ομάδων πίεσης και πολιτικής εξουσίας, εκτός από συμπληρωματικά, λειτουργούν και με βάση κανόνες ισχύος. Αν η πολιτική εξουσία είναι αδύναμη ή σε κρίση, η ισχύς των ομάδων πίεσης αυξάνεται, ακριβώς επειδή αυξάνεται η χρησιμότητά τους για την εκάστοτε πολιτική εξουσία. Συνεπώς, παρά το γεγονός ότι μία ομάδα πίεσης επιδιώκει να επωφεληθεί από τις σχέσεις της με την πολιτική εξουσία, η αποδυνάμωσή της αφήνει μεγαλύτερο πλαίσιο κινήσεων και άσκησης πολιτικής πίεσης (Wilson, 1995: 337). Η πρόσβαση των ομάδων συμφερόντων στην εξουσία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από τα συστήματα κοινωνικής εκπροσώπησης, τον πλουραλισμό και τον κορπορατισμό, που καθορίζουν τις σχέσεις και τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων μεταξύ τους αλλά και με το κράτος. [\(Παράρτημα 3\)](#)

Από εκεί και πέρα, οι ομάδες συμφερόντων διαμορφώνονται και μέσα στους κόλπους της δημόσιας διοίκησης. Οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί (γραφειοκρατία) που υπηρετούν τη δημόσια διοίκηση αποτελούνται από μεμονωμένα άτομα με δικά τους

συμφέροντα και επιδιώξεις. Οι ίδιοι διαχειρίζονται πολλά δεδομένα (γνώση) και αυτό από μόνο του αποτελεί μία μορφή εξουσίας την οποία δύνανται να αξιοποιήσουν προς όφελός τους. (Roskin, Cord, Medeiros, Jones, ο.π.: 305). Υπό αυτό το πρίσμα, παρατηρείται η διαμόρφωση «σιδηρών τριγώνων» (iron triangles), δηλαδή, υποκυβερνήσεων ή, πιο σωστά, κλειστών συμμαχιών εντός της δημόσιας διοίκησης που σχηματίζουν τριγωνικές σχέσεις συμφερόντων μεταξύ ανώτατων διοικητικών αξιωματούχων της κρατικής γραφειοκρατίας, νομοθετών και πολιτικών προσώπων. Αυτά μπορεί να εκδηλωθούν, σε μία ακραία μορφή, ως καρτέλ ή σε πιο ήπιους συσχετισμούς ισχύος ως θεματικά δίκτυα (issue networks) (Rogue, Harrop, ο.π.: 422).

Πλάι στα παραπάνω βρίσκονται και οι ενώσεις δημόσιου συμφέροντος, δηλαδή, ομάδες συμφερόντων που αναπτύχθηκαν κατά τη δεκαετία του '70 και, σε αντίθεση με τις ομάδες που επιδιώκουν συγκεκριμένα συμφέροντα, προνοούν για το κοινό καλό. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας ομάδας ήταν όταν, το 1970, ο John Gardner δημιούργησε το "Common Cause". ([Παράρτημα 4](#))

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΑ ΛΟΜΠΙ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

Μία από τις σύγχρονες μορφές άσκησης οργανωμένης πίεσης από ομάδες συμφερόντων είναι το lobbying. Τα lobbies είναι μία κατηγορία που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των ομάδων πίεσης. Τις τελευταίες δεκαετίες ενισχύεται διαρκώς τόσο ο αριθμός όσο και οι δαπάνες τους.

2.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΛΟΜΠΙ

Ο όρος «λομπίστας» είναι από τη φύση του και τη νομική εξήγησή του πολύ περιορισμένος για να περιγράψει το έργο που ασκούν οι εκπρόσωποι των διαφόρων οργανώσεων (Bauer, Sola Pool, Dexter, 1963: 305). Παραπέμπει σε άτομα ή οργανώσεις τα οποία επιχειρούν την άσκηση επιρροής στη νομοθετική εξουσία με αντάλλαγμα χρηματικές απολαβές. Η προέλευση του όρου είναι βρετανική και ξεκινάει από το «λόμπι», δηλαδή τον προθάλαμο της Βουλής των Κοινοτήτων, όπου ήταν παραδοσιακά το σημείο συνάντησης πολιτών και βουλευτών προκειμένου οι τελευταίοι να λάβουν καταλόγους αιτημάτων. Η απόπειρα άσκησης αθέμιτης επιρροής, τα προσωπικά και οικονομικά οφέλη καθώς και οι παρεκκλίνουσες από την ασαφή έννοια περί «κοινού καλού» αποφάσεις και ενέργειες των λομπιστών, προσδίδουν αρνητική χροιά στο αντικείμενό τους. (Haggue & Harrop, 2011: 432 – 433)

Οι λομπίστες διακρίνονται σε contact persons, δηλαδή επαγγελματίες επιφορτισμένους με τη δημιουργία επαφών, strategists, δηλαδή αυτούς που αναλαμβάνουν τη χάραξη στρατηγικής για τη διαδικασία του lobbying και liaison lobbyists, οι οποίοι εντοπίζουν τις πληροφορίες και να ενημερώνουν τους πελάτες για το αντικείμενο του ενδιαφέροντος τους (π.χ., πότε θα κατατεθεί στη Βουλή ένα νομοσχέδιο) και, παράλληλα, να κάνουν τις απαραίτητες επαφές με τους υπαλλήλους στα νομοθετικά σώματα ή τους βουλευτές / γερουσιαστές. Σε αντίθεση με την κοινή άποψη, οι λομπίστες δεν κάνουν μόνο επαφές, αλλά διαθέτουν έναν οργανωμένο μηχανισμό εξυπηρέτησης αναγκών για τους πελάτες. Το lobbying γίνεται ενίοτε προσωπική υπόθεση κεφαλαιοποίησης της ατομικής δραστηριότητας και, υπό αυτή την έννοια, ο πελάτης εμπιστεύεται τον λομπίστα (πρόσωπο) κι όχι την εταιρεία. Οι πελάτες συχνά περιμένουν από έναν λομπίστα την

επίλυση του προβλήματος ενώ ο ρόλος τους περιορίζεται κυρίως στη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας.

Οι απόψεις αναφορικά με την ισχύ των λομπιστών διαφέρουν καθώς υπάρχουν αναλύσεις που παρουσιάζουν περιορισμένη την απήχησή τους. [\(Παράρτημα 5\)](#) Οι λομπίστες, ωστόσο, συχνά υπερβάλουν για τις δυνατότητές τους ενώ αναιρούν ο ένας τη δουλειά του άλλου εξυπηρετώντας αντίθετα συμφέροντα στο Κογκρέσο ή παρουσιάζουν συγκυριακές αποφάσεις ως επίτευγμά τους (Puff & Aziz, 2004: 71-72). Η δουλειά του λομπίστα πλήττει την αρχή της ισότητας καθώς παύουν να έχουν όλες οι εταιρείες ισότιμη πρόσβαση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ο χρηματισμός ή η εξαγορά πολιτικών προσώπων, μολονότι υπαρκτό φαινόμενο, δεν αποτελεί κανόνα αλλά εξαίρεση που ξεφεύγει από το ρυθμιστικό κανονιστικό πλαίσιο άσκησης του επαγγέλματος (Roskin, Gord, Medeiros & Jones, 2008: 317 – 321).

Το λόμπινγκ αποτελεί πλέον μία πάγια τακτική σε όλα τα κράτη. Η ραγδαία ανάπτυξη του επαγγέλματος βασίζεται σε τρεις παράγοντες:

- i. οι πελάτες ζητούν από τις εταιρείες λόμπι να αναλάβουν εκστρατείες δημοσίων σχέσεων καθώς αποτελούν σύνθετες και πολύπλοκες διαδικασίες με αρκετούς παράγοντες.
- ii. οι λομπίστες έχουν μεγαλύτερη ικανότητα στην προώθηση συμφερόντων από εθνικές ενώσεις ή επιμελητήρια και άρα οι εταιρείες προσφεύγουν σε αυτούς
- iii. η πολυπλοκότητα του πολιτικού συστήματος και η διαρκώς αυξανόμενη ανάγκη για διαχείριση της πληροφόρησης αποτρέπει ενώσεις εργοδοτών και συνδικάτα να ασχοληθούν αφ' εαυτού με το αντικείμενο.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, σ' αυτό έχει συμβάλει ακόμη και ο επαγγελματικός χαρακτήρας των λομπιστών που, αφενός, έχουν ιδρύσει δική τους ένωση (American League of Lobbyists - ALL) και, αφετέρου, διδάσκονται το επάγγελμά τους ακόμη και σε μεταπτυχιακά προγράμματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο βελτιώνεται και η εικόνα που επικρατεί απέναντί τους στην κοινή γνώμη. Ανάμεσα σε Αμερικανούς και Ευρωπαίους λομπίστες υπάρχουν σημαντικές διαφορές: οι Ευρωπαίοι κάνουν κυρίως προτάσεις στους πελάτες αντί για τους νομοθέτες, χρησιμοποιούν περισσότερο την επιρροή της κοινής γνώμης παρά νομικά εργαλεία και δίνουν έμφαση στην εταιρική (corporate) εργασία παρά στη διαδικασία του λόμπι (Kirchgaessner & Buck, 2005). Άλλωστε, εκτός των άλλων, οι

λομπίστες κατέχουν περισσότερο από πολλούς επαγγελματίες άλλων κλάδων τις νέες τεχνολογίες και προσαρμόζουν τη δουλειά τους με βάση τις διαδικτυακές έρευνες και τα νέα τεχνολογικά εργαλεία (Kokalitcheva, 2016).

Τα τέσσερα στάδια του επαγγελματικού lobbying αφορούν την παρατήρηση, την επαφή, την επιχειρηματολογία - αμφισβήτηση και, εν τέλει, την άσκηση επιρροής. Σύμφωνα με αναλυτές, μία ώρα παρατήρησης ισούται με δέκα ώρες προσπάθειας επιρροής και, υπό αυτή την έννοια, τα στάδια αυτά έχουν ίδια σημασία από την αρχή έως το τέλος τους. Συνεπώς ένας πολίτης/ομάδα με συγκεκριμένα συμφέροντα, πρέπει να έχει και αντίστοιχη πληροφόρηση ώστε να μην βρεθεί με δεδομένα που αναιρούν τους αρχικούς του υπολογισμούς.

Όπως εξηγεί ο Μίλερ, ένας λομπίστας θα πρέπει να διαθέτει απαντήσεις για τρία καίρια ερωτήματα: πώς, πότε και ποιος μπορεί να επιλύσει ένα πρόβλημα. Οι λομπίστες αντιλαμβάνονται τους μηχανισμούς ως ενιαίες ολότητες και όχι ως μεμονωμένα άτομα ικανά για όλα - έκαστος αναλαμβάνει το κομμάτι που του αναλογεί ως γρανάζι σε μια μηχανή. Ο λομπίστας θα πρέπει να γνωρίζει ποιο γρανάζι της μηχανής να αξιοποιήσει. Έχοντας εντοπίσει το κατάλληλο πρόσωπο, καλείται να εντοπίσει τον τρόπο ή τη μέθοδο προσέγγισής του, να αποκτήσει τις πληροφορίες του και να αξιολογήσει τις πηγές του. Τέλος, θα πρέπει να κατανοήσει την κατάλληλη στιγμή για την παρέμβασή του (π.χ. το κατάλληλο στάδιο της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας) ώστε να έχει αποτέλεσμα στην προσπάθειά του. Με δεδομένη τη συνθετότητα του πολιτικού συστήματος σήμερα, ο ρόλος και η πληροφόρηση που καλείται να διαχειριστεί είναι εκτενείς και σύνθετες. (Miller, 1987: 126 – 131)

Το νομοθετικό πλαίσιο για το lobbying ξεκινάει με την υποχρέωσή τους να καταγράφονται σε καταλόγους. Οι κατάλογοι αυτοί αποτελούν δημόσια δεδομένα όπου το ευρύ κοινό έχει πρόσβαση. Το δεύτερο σημείο - τομή για τον έλεγχό τους είναι η φορολογική πολιτική: οι εταιρείες δεν υπόκεινται σε φορολόγηση αλλά αυτή ισχύει κανονικά για τις συνεισφορές των δωρητών (Straus, 2009: 1). Στα περισσότερα κράτη, ωστόσο, δεν υπάρχει ρυθμιστικό πλαίσιο, με εξαίρεση τις ΗΠΑ, την Ε.Ε., τη Γερμανία και τον Καναδά. Τα πρώτα βήματα για τη διεθνή θεσμοθέτηση κανόνων λειτουργίας στο lobbying αποτελούν δημιουργία των ευρωπαϊκών θεσμών (Nesterovych, 2016: 84). Το πλαίσιο επιτρέπει την κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων των λομπιστών αλλά και

τον περιορισμό της διαφθοράς. Οι βασικές αρχές διευκρινίζουν ότι η κοινή γνώμη είναι ενήμερη για τις δαπάνες που κάνουν οι εταιρείες λόμπι και τα ονόματα των λομπιστών, οι λομπίστες που διετέλεσαν μέλη νομοθετικού σώματος θα πρέπει να περιμένουν ένα ορισμένο χρονικό διάστημα προτού αναλάβουν τα νέα τους καθήκοντα ενώ οι εταιρείες ελέγχονται από δημόσιες αρχές (Hague & Harrop, 2011: 433–434).

Ο ρόλος των αιρετών, από τη σκοπιά ενός λομπίστα, προσιδιάζει σε φορέα εκπροσώπησης μιας συγκεκριμένης οπτικής ή ενός συμφέροντος. Δεν θα πρέπει, ωστόσο, αυτό να εκλαμβάνεται απαραίτητα ως αρνητικό χαρακτηριστικό αλλά να εξετάζεται υπό το πρίσμα της διαμεσολαβητικής σημασίας του επαγγέλματος. Η προσπάθεια ενός λόμπι να απευθυνθεί στη νομοθετική ή εκτελεστική εξουσία δεν είναι αθέμιτη ή παράνομη και γι' αυτό, όπως επισημαίνουν οι αναλυτές, θα πρέπει να εξετάζεται με όρους νομιμότητας και τήρησης κανόνων δεοντολογίας και όχι με όρους σωστού - λάθους. (Celler, 1958: 2-9)

[\(Παράρτημα 6\)](#)

2.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Ο Πόλεμος της Ανεξαρτησίας στην Αμερική (1776-1783) έφερε στο προσκήνιο 13 πολιτείες, που, ως πρώην αποικίες, κλήθηκαν να βρουν νέα μοντέλα εξουσίας. Σ' αυτό συνέβαλαν τα Άρθρα της Συνομοσπονδίας (Articles of Confederation) που αποτέλεσαν μία πρώιμη μορφή Συντάγματος και προέβλεπαν ότι η διαχείριση της εξουσίας και η άσκηση πίεσης προς την κεντρική κυβέρνηση θα γινόταν σε πολιτειακό επίπεδο. Η εκστρατεία του Μάντισον για να υποστηρίξει τις συνταγματικές αλλαγές αποτελεί την απαρχή της συζήτησης για τις ομάδες πίεσης στις ΗΠΑ. Η προπαγάνδα υπέρ του Συντάγματος πήρε διάφορες μορφές αλλά η κυριότερη ήταν τα "Federalist Papers". Στο πιο γνωστό εξ' αυτών (Federalist Paper no. 10), ο Μάντισον προειδοποιεί τον λαό για τις «φατρίες». (Hamilton, 2003: 40-45)

Η αναφορά του Μάντισον στις φατρίες (ή φράξιες) είναι αυτό που σήμερα θα αποκαλούνταν ομάδες πίεσης ή λόμπι. Ορίζει ότι υπάρχουν δύο τρόποι για την αντιμετώπισή τους: η εξαφάνιση των αιτιών ή ο έλεγχος των αποτελεσμάτων τους. Αν επιθυμεί κανείς να εξαφανίσει τις αιτίες, θα πρέπει είτε να εξαλείψει το πλαίσιο ελευθερίας που τις επιτρέπει, είτε να δώσει σε όλους τους πολίτες τις ίδιες απόψεις, ενδιαφέροντα και

συμφέροντα. Συμπληρώνει δε, πως η καταστρατήγηση της ελευθερίας είναι χειρότερη από τις φατρίες και θα πρέπει κανείς να βρει άλλες μεθόδους διαχείρισής τους. Η δική του λύση είναι μία “Republic” με αντιπροσωπευτική κυβέρνηση, όπου όλα τα συμφέροντα εξετάζονται από μία κεντρική κυβέρνηση και τα μικρότερα συμφέροντα από τις περιφερειακές - πολιτειακές κυβερνήσεις καθώς, σε αντίθεση με τη “Democracy”, θα μπορούσε να ελέγξει ευκολότερα τις «φατρίες». (White, 2010: 131-142)

Η επόμενη ιστορική αναφορά στα lobbies παρατηρείται στην πρώτη τροποποίηση του Συντάγματος (First Amendment) που προέβλεπε την ελεύθερη άσκηση της πίστης και την ελευθερία έκφρασης, η οποία ερμηνεύτηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο ως ελευθερία πολιτικής έκφρασης, την προστασία της αξιοποίησης του χρήματος για την πολιτική εκστρατεία και το λόμπινγκ καθώς και την ελευθερία του Τύπου, που σημαίνει ανεμπόδιστη καταγραφή των εξελίξεων χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις. (Hrebennar & Morgan, 2009: 1–7)

Ο Alexis de Tocquville εκφράζει την ανησυχία του για την καταστρατήγηση των ατομικών ελευθεριών στο πλαίσιο της αμερικανικής Δημοκρατίας και ανησυχεί για την «τυραννία της πλειοψηφίας» (Tocquville, 1838: 235-252). Ο Τοκβίλ παρατηρεί ότι οι Αμερικανοί χρησιμοποιούν πολύ περισσότερες οργανώσεις από οποιοδήποτε άλλο έθνος εκείνη την περίοδο. Όπως γράφει ο πολιτικός στοχαστής «σε καμία άλλη χώρα του κόσμου δεν έχει χρησιμοποιηθεί η αρχή των οργανώσεων πιο επιτυχημένα ή σε μεγαλύτερο πλήθος αντικειμένων, από ό, τι στην Αμερική». (Heffner, 1956: 95)

Τη δεκαετία του 1830 κάνουν την εμφάνισή τους οι πρώτες άτυπες ενώσεις με ενδιαφέροντα γύρω από τη δουλεία ή την εκκλησία ενώ, το 1860, αναπτύσσονται οι εργατικές ενώσεις και λίγο αργότερα οι επιχειρηματικές οργανώσεις. Το πρώτο ομοσπονδιακό μέτρο για τα λόμπι ήταν ένας νόμος που υιοθέτησε η Βουλή των Αντιπροσώπων, το 1852, και ο οποίος δεν επέτρεπε την πρόσβαση σε δημοσιογράφους που είχαν προσληφθεί για να καταπιάνονται με ζητήματα προτού φτάσουν στο Κογκρέσο. (Manhood, 1967: 236 – 237)

Τα εργατικά συνδικάτα αναπτύχθηκαν με μεγάλη ταχύτητα θέτοντας ευρύτερα ζητήματα από τη μισθοδοσία. Στην «Προοδευτική Περίοδο» (1890–1920), υπήρξε ανάπτυξη των ομάδων συμφερόντων γύρω από το μεταναστευτικό ζήτημα ενώ τα οργανωμένα συμφέροντα τέθηκαν σε δημόσιο διάλογο. Οι βάσεις για την ισχυροποίηση

των lobbies τέθηκαν στην περίοδο του “New Deal” καθώς η κρατική παρέμβαση είχε ως αποτέλεσμα να ιδρυθούν μεγάλες εταιρείες με ισχυρά συμφέροντα (Collins & Goldberg, 2013: 53-56). Οι ΗΠΑ ενεπλάκησαν στους δύο παγκοσμίους πολέμους με αποτέλεσμα την πολιτικοποίηση της οικονομικής ζωής και την περαιτέρω ανάπτυξη των ισχυρών συμφερόντων και των οργανώσεων προώθησής τους.

Το lobbying εκείνης της περιόδου είχε συνδυαστεί με απλές αλλά πρακτικές μεθόδους επιρροής και περιστρεφόταν κυρίως γύρω από την πληροφόρηση. Περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, τις κοινωνικές δεξιώσεις (social lobbying), την παροχή πληροφοριών στους νομοθέτες (furnishing information) και τη νομοθετική υπηρεσία παροχής πληροφοριών για τους Γερουσιαστές (Legislative Reference Bureau). Οι λομπίστες επιχειρούσαν να επηρεάσουν τις ισορροπίες εντός των διαφορών επιτροπών με χρήση άμεσων ή έμμεσων μορφών πίεσης. (Logan, 1929: 52-65)

Όταν, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι ΗΠΑ αναδείχθηκαν σε “Lonely Superpower” (Huntington, 1999), η επιρροή στο εσωτερικό τους άρχισε να έχει ιδιαίτερη σημασία για τις διάφορες εθνικές μειονότητες και τα άλλα κράτη που έβλεπαν τα συμφέροντά τους να περνούν μέσα από το αμερικανικό Κογκρέσο οδηγώντας και σε ραγδαία ανάπτυξη του lobbying. Σήμερα, σύμφωνα με το Center for Public Integrity, μόνο στην Ουάσιγκτον υπάρχουν πάνω από 35.000 λομπίστες ενώ το 2010 δαπανήθηκαν ποσά που ξεπερνούσαν τα 3,5 δις. δολάρια για την άσκηση κυβερνητικής επιρροής (Zetter, 2011: 448).

2.3 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η προέλευση της θεωρίας για τις ομάδες πίεσης ξεκινάει από τις ΗΠΑ όπου, αντί για ταξική πάλη, βλέπουν συγκλίνοντα και αποκλίνοντα συμφέροντα στο πλαίσιο ενός ευρύτερου ανταγωνισμού ομάδων. Η αμερικανική προέλευση της θεωρίας εξηγείται από τρεις παράγοντες: την «αταξικότητα» που χαρακτηρίζει την αμερικανική κοινωνία, την απουσία κομματικής πειθαρχίας εντός του αμερικανικού πολιτικού συστήματος και την ενεργότερη δράση των Αμερικανών πολιτών στο πλαίσιο της συμμετοχικής πολιτικής παράδοσης. Τα παραπάνω δεν σημαίνουν πως η θεωρία για τις ομάδες πίεσης δεν

παραμένει συμβατή, αν όχι προέκταση, της ταξικής ανάλυσης του Μαρξ. (Μαυρογορδάτος, 2001: 25 – 27).

Υπάρχουν, ωστόσο, και μία σειρά από άλλους παράγοντες που δίνουν μια συνολικότερη εικόνα ταχείας ανάπτυξης των συμφερόντων στις ΗΠΑ. Καταρχάς, υπήρξε χρονικό κενό ανάμεσα στην ανάπτυξη των οικονομικών συμφερόντων και των πολιτικών θεσμών που επέτρεψε τη δημιουργία ισχυρών συμφερόντων στον ιδιωτικό τομέα. Αντίστοιχο χρονολογικό κενό υπήρξε και στην ισορροπία μεταξύ θεσμών και πολιτικών κομμάτων σε ομοσπονδιακό επίπεδο καθώς τα κόμματα βοήθησαν εσωτερικά αλλά και εξωτερικά το ομοσπονδιακό σύστημα με την παροχή συνοχής στον κεντρικό κρατικό μηχανισμό. Σημαντικό ρόλο παίζουν και οι επιτροπές του Κογκρέσου που αποτελούν πολλές φορές καταληκτικό σημείο για τα ποσά που διοχετεύουν οι ομάδες συμφερόντων. Τέλος, το αμερικανικό μωσαϊκό, δηλαδή οι διαφορετικές εθνοτικές, θρησκευτικές, επαγγελματικές και άλλες ομάδες που συνθέτουν την αμερικανική κοινωνία αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη αντίστοιχων επιμέρους συμφερόντων (Λάβδας, 2012: 195 – 196).

Σύμφωνα με τους Almond και Verba, οι Αμερικανοί συμμετέχουν εθελοντικά σε περισσότερες ομάδες λόγω της πολιτικής τους κουλτούρας και, υπό αυτό το πρίσμα, πιο εύκολα θα μετείχαν σε μια ομάδα συμφερόντων ενώ θετικά συμβάλει και το γεγονός ότι οι ΗΠΑ αποτελούν μία πλούσια χώρα με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και οι οικονομικοί πόροι θεωρούνται καθοριστικός παράγοντας για τη βιωσιμότητα και την επιτυχία μιας ομάδας πίεσης (Roskin, Cord, Medeiros, Jones, 2008: 307-308). Εξίσου σημαντικά είναι και τα ποσά που διαχειρίζεται και διανέμει σε άτομα, συλλογικότητες, ή ακόμη και άλλα κράτη, η αμερικανική κυβέρνηση καθώς και το αμερικανικό πολιτικό σύστημα που επιτρέπει στους αιρετούς να μην ψηφίζουν κατ' ανάγκη βάση κομματικής γραμμής (Zetter, 2011: 450-451).

2.4 ΤΑ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ - ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

Η αμερικανική ισχύς σε διεθνές επίπεδο οδηγεί τα υπόλοιπα κράτη να καταφύγουν σε προσπάθειες επιρροής της αμερικανικής ηγεσίας – άμεσα ή μέσω της κοινής γνώμης. Για

να επιτύχουν τους στόχους τους, συνεργάζονται με τις εθνοτικές ομάδες και τις εταιρείες λόμπι προκειμένου να αναπτύξουν ισχυρούς δεσμούς με τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Σύμφωνα με τον Walt, αν οι ΗΠΑ θέλουν να υπερασπιστούν τα κρίσιμα εθνικά αμερικανικά συμφέροντα, θα πρέπει να ελέγξουν την επιρροή των ειδικών ομάδων συμφερόντων μέσω της μεταρρύθμισης των συνεισφορών για πολιτικούς σκοπούς ώστε τα συμφέροντα να μην έχουν μεγάλη απήχηση στο Κογκρέσο. Εναλλακτικά, ο Walt προτείνει να ζητήσουν οι πολίτες αναλυτική ενημέρωση για τα πεπραγμένα και τις θέσεις αυτών των ομάδων και να μιλήσουν πιο ανοιχτά για τα συγκρουόμενα συμφέροντα. Υπό αυτό το πρίσμα, η ενίσχυση των λόμπι θα μπορούσε να οδηγήσει στον έλεγχο των ΗΠΑ από το Τελ Αβίβ, το Ερεβάν ή την Αθήνα. (Walt, 2007: 307 – 309).

Το λόμπι στην Ουάσιγκτον γίνεται με δύο διαφορετικούς τρόπους: άμεσα ή έμμεσα. Το άμεσο lobbying αξιοποιεί έναν επαγγελματία, αιρετό ή μέλος κάποιας ευρύτερης δομής, προκειμένου να ασκήσει άμεση πίεση προς κάποια κατεύθυνση και είναι περισσότερο διαδομένο γιατί έχει λιγότερους κινδύνους. Δεν υπάρχει μία συγκεκριμένη κατηγορία λομπίστα αλλά οι περισσότεροι συμφωνούν ότι ένας λομπίστας θα πρέπει να έχει τα εξής: (Milbrath & McNally, 1963: 61)

- γνώση της πολιτικής και νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας
- γνώση του αντικειμένου που ενδιαφέρει τον πελάτη
- ικανότητα για δημόσιες σχέσεις και επικοινωνία

Ιδιαίτερα σύνηθες είναι να προέρχονται οι λομπίστες από την πολιτική. Οι συνταξιοδοτημένοι πολιτικοί ή αυτοί που έχασαν στις εκλογές στρέφονται πολλές φορές στο lobbying προκειμένου να κεφαλαιοποιήσουν τις επαφές που δημιούργησαν κατά την προηγούμενη περίοδο ενώ πολλές φορές επιστρέφουν ξανά στην πολιτική ανάλογα με τις υφιστάμενες συγκυρίες (Holyoke, 2014: 116-118). Εξίσου μεγάλος αριθμός λομπιστών είναι δικηγόροι διότι διαθέτουν την προαπαιτούμενη νομική γνώση αλλά και δικτύωση, που είναι χρήσιμα εργαλεία στον κλάδο.

Το άμεσο lobbying γίνεται και από τους "inside lobbyists", δηλαδή τους λομπίστες που έχουν θέση στο Κογκρέσο ή συνεργάζονται με μέλη του, τους "liaison lobbyists", δηλαδή αυτούς που κάνουν λόμπι για λογαριασμό του Λευκού Οίκου ή άλλων κυβερνητικών θεσμών και οι οποίοι, τα τελευταία χρόνια, αυξάνονται με μεγάλη ταχύτητα. Το αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότεροι εξ αυτών επιλέγουν να προσδιορίζονται με

οποιονδήποτε άλλον τίτλο (π.χ. liaison, legislative director, government relations specialist) και δεν υιοθετούν τον τίτλο “lobbyist”. (Holooyoke, ο.π.: 95)

Το έμμεσο lobbying γίνεται από δικηγορικές εταιρείες ή εταιρείες δημοσίων σχέσεων στην Ουάσιγκτον. Η μεγάλη άνοδός τους στο lobbying έγινε κατά τη δεκαετία του 1970-80 και ιδιαίτερα μετά την απώλεια της Γερουσίας από τους Ρεπουμπλικάνους στα τέλη της δεκαετίας του '80 (Holyoke, 2014: 197-198). Η λογική είναι ότι λειτουργούν ως «λομπίστες λομπιστών» ενώ δεν είναι καταγεγραμμένοι στη σχετική λίστα με τους λομπίστες όπου υποχρεωτικά βρίσκονται όλοι όσοι επιδιώκουν να ασκήσουν επιρροή στο Κογκρέσο (Hrebennar & Morgan, 2009: 25). Δεν έχουν ποτέ προσωπική επαφή με κανέναν πελάτη ενώ στην πραγματικότητα ενημερώνουν μέσω τηλεφώνου. Ακόμη και οι επιτυχημένοι δικηγόροι - λομπίστες αρνούνται δημόσια αυτόν τον ρόλο. Παρόλα αυτά υπάρχουν δημόσια έγγραφα με ονόματα εκατοντάδων δικηγορικών εταιρειών που εκτελούν και χρέη λομπίστα ενώ ανάμεσά τους ξεχωρίζουν οι Gallagher Group LLC, ML Strategies κ.α. (Atlantic Media, 2007). Σε αντίθεση με τους άμεσους λομπίστες, οι δικηγόροι αξιοποιούν και τις νομικές τους γνώσεις.

Έμμεσα λόμπι είναι και οι εταιρείες δημοσίων σχέσεων που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες (PR Lobbyists) και εργάζονται, κυρίως, για τις ξένες κυβερνήσεις που προσπαθούν να αυξήσουν τα δίκτυα επιρροής τους, αλλά και με ομάδες ή επιχειρήσεις. Η διαφορά τους είναι ότι προέρχονται από τον χώρο της διαφήμισης, της ενημέρωσης και της επικοινωνίας και, κατ' επέκταση, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην παρουσία στα ΜΜΕ και τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Οι λομπίστες αυτοί στοχεύουν τόσο στα μέλη της κυβέρνησης όσο και στους απλούς πολίτες για να περάσουν μία θέση τους. Όταν επιδιώκουν να επηρεάσουν πολιτικά πρόσωπα, στρέφουν την επιρροή τους σε Μέσα που βρίσκονται στην Ουάσιγκτον, ενώ, όταν επιδιώκουν να απευθυνθούν στις μάζες, τότε ενδιαφέρονται περισσότερο για ΜΜΕ με κάλυψη σε όλες τις πολιτείες των ΗΠΑ. Οι εταιρείες αυτές δεν είναι πολλές σε αριθμό, η επιτυχία τους καθορίζεται από το μέγεθός τους ενώ η δράση τους συναντά αντιδράσεις. (Kerr, Lincoln & Mishra, 2011: 20)

(Παράρτημα 7)

Τέλος, η πλειονότητα των lobbyists που δουλεύουν στην Ουάσιγκτον και τις πρωτεύουσες στις διάφορες πολιτείες των ΗΠΑ είναι in-house lobbyists. Πρόκειται, δηλαδή, για υπαλλήλους της εταιρείας που εργάζονται αποκλειστικά στον τομέα του

lobbying, πληρώνονται με μισθό αντί για αποζημίωση υπηρεσιών και συνήθως μετέχουν στη διαδικασία διαμόρφωσης των εταιρικών συμφερόντων και όχι μόνο στην υλοποίησή τους (Ellis Ferrin, 2005: 180-181). Ακόμη, πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) ή διάφοροι οργανισμοί, όπως αυτοί που ασχολούνται με δικαιώματα (π.χ. γυναικών, μειονοτήτων κ.α.), έχουν κατά κύριο λόγο εθελοντές που αναλαμβάνουν χρέη.

Οι λομπίστες λαμβάνουν υψηλές αποδοχές, όπως ακριβώς και οι εταιρείες από τους πελάτες τους. Μόνο για τις εκλογές του 2016 εκτιμάται ότι τράπεζες, εμπορικές ενώσεις και λοιπά οικονομικά συμφέροντα που εδρεύουν στη Wall Street δαπάνησαν \$2 δισ. προκειμένου να ασκήσουν επιρροή υπέρ ή εναντίον κάποιου εκ των δύο υποψηφίων (Bukhari, 2017).

Οι μέθοδοι επιρροής που αξιοποιούν οι λομπίστες στις ΗΠΑ σήμερα στρέφονται γύρω από τα γραφεία εκπροσώπησης – διαμεσολάβησης που προωθούν αιτήματα προς την κυβέρνηση και τους κατά τόπους θεσμούς, απασχολούν επαγγελματίες και αποσκοπούν στην προώθηση αιτημάτων μέσα από τη δράση τους και τις Επιτροπές Πολιτικής Δράσης (PAC - Political Action Committees) που αποσκοπούν στη νόμιμη επιρροή του αποτελέσματος μίας εκλογικής αντιπαράθεσης μέσω της δαπάνης χρημάτων γι' αυτόν τον σκοπό. Ο ρόλος τους είναι διαμεσολαβητικός και αποβλέπουν σε χρηματοδότηση για την υλοποίηση ενός αιτήματος χωρίς να περιορίζονται μόνο σε εκλογικές αναμετρήσεις.

Συχνά αναλαμβάνουν την υποστήριξη υποψηφίων, προωθούν τα αιτήματα ή τις πολιτικές τους στα Δικαστήρια (κυρίως τα πολιτειακά) και αξιοποιούν την εξειδικευμένη γνώση για καθοδήγηση και παροχή πληροφοριών. Ακόμη, προωθούν τα συμφέροντά τους μέσω των ΜΜΕ όπου επιδιώκουν να δώσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απήχηση σε ένα αίτημά τους, ενώ συχνά ασκούν πίεση στα επώνυμα μέλη τους να προωθήσουν ανοιχτά τα συμφέροντά τους. Τέλος, αν και δεν ταυτίζονται με κόμματα/υποψηφίους, καταφεύγουν και στην προσπάθεια επιρροής τους (π.χ. εμφάνιση ομάδων πίεσης σε κομματικές συνελεύσεις προκειμένου να προωθήσουν μία συγκεκριμένες πολιτικές) ενώ το τελευταίο καταφύγιό τους είναι η χρήση βίας. Η τελευταία προωθείται από εξτρεμιστικές οργανώσεις που αντιτίθενται στις ενδοσυστημικές λειτουργίες και καταφεύγουν σε βίαιες διαδηλώσεις ή άλλης μορφής δράσης, όπως η παράνομη απεργία. Η νομιμοποίησή τους είναι συγκυριακή και διαμορφώνεται βάση συνθηκών. (Λάβδας, 2012: 218 – 224)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετηθεί ο ρόλος και η λειτουργία του Ισραηλινού Λόμπι στις ΗΠΑ με βάση το συγγραφικό έργο “The Israel Lobby and the U.S. Foreign Policy” των Stephen Walt και John Mearsheimer. Η ανάλυση εστιάζει στην υποστήριξη που παρέχουν οι ΗΠΑ στο Ισραήλ και τον ρόλο του Λόμπι ενώ εξετάζει τη λειτουργία, τους βασικούς δρώντες και τη διεισδυτικότητά του σε πεδία του δημόσιου βίου.

3.1 Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Η πολιτική των ΗΠΑ στην αραβοϊσραηλινή διένεξη μετά τον «Πόλεμο των Έξι Ημερών» (1967) και, ακόμη περισσότερο, μετά τον πόλεμο του Οκτωβρίου του 1973 στηρίζεται, κατά κύριο λόγο, στις διμερείς σχέσεις του με το Ισραήλ. Η αμερικανική υποστήριξη εκφράζεται σε στρατιωτικό, διπλωματικό και οικονομικό επίπεδο.

Η ετήσια οικονομική υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών προς το Ισραήλ ανέρχεται στα 3 δισ. ευρώ, δηλαδή περίπου το 20% των συνολικών δαπανών για εξωτερική βοήθεια, ενώ, μέχρι το 2004, η οικονομική βοήθεια άγγιζε τα 140 δισ. ευρώ. Μάλιστα, το Ισραήλ είναι ο μόνος εταίρος που λαμβάνει χρηματοδότηση σε τετράμηνες δόσεις και εκταμιεύει το ποσό στην αρχή κάθε οικονομικού έτους ενώ δε λογοδοτεί αναφορικά με την κατεύθυνση των χρημάτων, όπως πράττουν οι υπόλοιπες χώρες. (Mearsheimer & Walt, 2007: 24 – 31)

Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζεται και αναφορικά με τις εξοπλιστικές ανάγκες του, με την οικονομική ενίσχυση για εξοπλισμούς να αγγίζει τα 3 δισ. δολάρια έως το 2007. Μόνο την τελευταία διετία (2019-20), το Ισραήλ εκταμίευσε 7,6 εκατ. δολάρια για στρατιωτικούς εξοπλισμούς από τις ΗΠΑ ενώ έχει λάβει αμερικανική υποστήριξη και για το αντιαεροπορικό σύστημα «Σιδερένιος Θόλος» (Iron Dome) αλλά και για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα των μαχητικών αεροσκαφών F-35 και KC-46A Pegasus (Congressional Research Service, 2020). Οι Ηνωμένες Πολιτείες παρέχουν συστηματική βοήθεια από το 1976 για την ανάπτυξη των Ισραηλινών οπλικών συστημάτων αλλά και πρόσβαση σε ελικόπτερα Blackhawk και αεροπλάνα τύπου F-16. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες που παρέχουν πληροφορίες στο Ισραήλ στις οποίες

δεν έχουν δώσει πρόσβαση στο NATO.

Σε διπλωματικό επίπεδο, η υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών εκφράζεται μέσω της προβολής των Ισραηλινών θέσεων στο Συμβούλιο Ασφαλείας, την άρνηση στα αραβικά κράτη να εμποδίσουν το Ισραηλινό πυρηνικό οπλοστάσιο και να το θέσουν στη θεματολογία της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας (IAEA) και την υποστήριξη θέσεων και απόψεων που ενισχύουν τη στρατηγική θέση του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την προσπάθεια της κυβέρνησης Μπους. (Mearsheimer & Walt, ο.π.: 31 – 40)

Συνεπώς, το επιχείρημα περί ισχυρής οικονομικής, στρατιωτικής και διπλωματικής αμερικανικής βοήθειας στο Ισραήλ ευσταθεί. Πώς εξηγείται και που οφείλεται αυτή η στάση των ΗΠΑ;

3.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

Τα επιχειρήματα για την αμερικανική υποστήριξη στο Ισραήλ που αιτιολογούν τη στάση της Ουάσιγκτον στο Ισραήλ ποικίλουν και περιλαμβάνουν στρατηγική, πολιτική και ηθική ερμηνεία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Στην ενότητα αυτή θα επιχειρηθεί μία σύντομη ανάλυση της στρατηγικής σημασίας του Ισραήλ μέσω θέσεων και αντιθέσεων που προβάλλονται στη διεθνή βιβλιογραφία και, κυρίως, από τον αντίλογο που προκύπτει από το έργο των Walt και Mearsheimer.

Τα κυριότερα πεδία αντιπαράθεσης γύρω από τον ρόλο του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή και τη στρατηγική συνεργασία με τις ΗΠΑ αποτελούν τα εξής:

- Η σημασία του Ισραήλ στον Ψυχρό Πόλεμο: Η στρατηγική σημασία του Ισραήλ για τις Ηνωμένες Πολιτείες, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, δεν τίθεται υπό καμία αμφισβήτηση. Το Ισραήλ αποτέλεσε ένα σημαντικό ανάχωμα απέναντι στη «Σοβιετική απειλή», αντιμετώπισε συμμάχους της ΕΣΣΔ, όπως η Συρία και η Αίγυπτος, και προσέφερε τα μέγιστα σε επίπεδο πληροφοριών μεγαλώνοντας τη Σινο-Σοβιετική αντιπαράθεση. (Ashton, 2007: 59-65). Οι Walt και Mearsheimer υπερτονίζουν, όμως, το στρατηγικό κόστος για την υποστήριξη του από τις ΗΠΑ. Το κόστος μεταφράζεται τόσο σε οικονομικούς πόρους όσο και σε διπλωματικό κεφάλαιο, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες χρειάστηκε να έρθουν

πολλές φορές σε ρήξη με τον αραβικό κόσμο. Σημειώνουν δε, ότι τόσο στον Πόλεμο του Κόλπου, όπου η αξιοποίηση των ισραηλινών βάσεων θα οδηγούσε σε διάσπαση της συνεργασίας κατά του Ιράκ, όσο και στα γεγονότα του 2003 στη Μέση Ανατολή, το Ισραήλ παρέμεινε ανενεργός σύμμαχος.

- ο Η μάχη κατά της Τρομοκρατίας: Η 11^η Σεπτεμβρίου γέννησε την ανάγκη αντιμετώπισης της τρομοκρατίας - πολιτική στην οποία οι ΗΠΑ βρήκαν το Ισραήλ ως σύμμαχό τους για την αντιμετώπιση των «παράνομων ηγετών» (rogue leaders). Το Ισραήλ έχει συμβάλει ως εταίρος στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στη Μέση Ανατολή ενώ, αν δεν είχε αντισταθεί, θα διακυβεύονταν ακόμη και η ύπαρξή του. (Kartin & Schnell, 2008). Ωστόσο, όπως τονίζουν οι δύο συγγραφείς, οι τρομοκράτες - εχθροί του Ισραήλ έχουν καταστεί εχθροί και των ΗΠΑ με αποτέλεσμα να δέχονται εχθρικά πυρά επειδή παρεμβαίνουν στις υποθέσεις τους. Οι Παλαιστίνιοι, για παράδειγμα, δεν έχουν κάποια αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ ή τη Δύση, παρά μόνο με το Ισραήλ εξαιτίας της κατάστασης στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας.

- ο Η ηθική επιλογή: Το επιχείρημα που δεν αντικρούεται για τη στήριξη στο Ισραήλ είναι οι θηριωδίες των Ναζί εναντίον των Εβραίων και ο θάνατος πάνω από 5 εκατ. Εβραίων στο «Ολοκαύτωμα» (United States Holocaust Memorial Museum, 2021). Ο αντίλογος, όμως, περί ηθικής υπόστασης του Ισραήλ κάνει λόγο για δεδομένα που πηγάζουν από άλλη εποχή. Κι αυτό γιατί ήδη από τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας (1947-49), το Ισραήλ ήταν καλύτερα εξοπλισμένο των συμμάχων του ενώ η Ισραηλινή Αμυντική Δύναμη (IDF) κέρδισε με ευκολία τις μάχες απέναντι σε Αίγυπτο (1956) και Αίγυπτο - Ιορδανία - Συρία (1967). Το Ισραήλ υπερτερεί σήμερα όλων των υπολοίπων δυνάμεων στη Μέση Ανατολή και αποτελεί τη μόνη πυρηνική δύναμη της περιοχής ενώ αυξάνει διαρκώς την ισχύ του. (Mearsheimer et al, 2006: 87)

- ο Ο δημοκρατικός εταίρος: Η απουσία δημοκρατικά εκλεγμένων καθεστώτων στη Μέση Ανατολή φέρνει πιο κοντά Ισραήλ και ΗΠΑ. Κι αυτό διότι πρόκειται για μια περιοχή με έντονους οικονομικούς, πολιτικούς και γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς όπου απαιτεί σταθερότητα μέσω της διεθνούς επιτήρησης (Saikal & 2002: 9-19). Το αντεπιχείρημα των επικριτών είναι ότι η

αρωγή των ΗΠΑ δεν ήταν πάντα σύμφυτη με την έννοια του δημοκρατικού πολιτεύματος καθώς και ότι το Ισραήλ κατηγορείται για διακρίσεις σε μη Ισραηλινούς πολίτες. Επισημαίνουν δε, ότι το επιχείρημα περί «κακών Αράβων» αντικρούεται από τους ξυλοδαρμούς της IDF κατά τη διάρκεια της πρώτης Ιντιφάντα. (Mearsheimer & Walt, ο.π.: 86 – 103). [\(Παράρτημα 8\)](#)

- ο Η πολυμέτωπη συμμαχία: Τέλος, υπό αμφισβήτηση θέτουν ακόμη και την αξιοπιστία του Ισραήλ ως συμμάχου των ΗΠΑ. Οι δύο συγγραφείς αποδίδουν αυτήν την κατηγορία σε τρεις παράγοντες: πρώτον, το Ισραήλ παρέχει στρατιωτική τεχνολογία στην αναπτυσσόμενη και επικίνδυνη για τα αμερικανικά συμφέροντα Κίνα, δεύτερον, αγνοεί αρκετές φορές τα αμερικανικά αιτήματα και κυρίως τις πρωτοβουλίες των ΗΠΑ για σεβασμό και τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των λαών της περιοχής, και τρίτον, προχωρά κατά περιόδους και σε κατασκοπευτικές ενέργειες εναντίον των ΗΠΑ. (Mearsheimer et al, ο.π: 85-87).

Οι θιασώτες του έργου των δύο συγγραφέων απορρίπτουν τα επιχειρήματα για την αμερικανική βοήθεια στο Ισραήλ και την αποδίδουν στον ρόλο του ισραηλινού λόμπι. Το κενό στην αμφισβήτηση της διμερούς συνεργασίας βρίσκεται στην έλλειψη πηγών. Οι συγγραφείς αξιολογούν με βάση τη βιβλιογραφία και τα ανοιχτά δεδομένα. Αυτά, όμως, δεν είναι πάντα ικανά να εξηγήσουν όλο το εύρος της υποστήριξης ενός κράτους σε ένα άλλο. Ακόμη, είναι δύσκολο να μετατραπεί η αξία μίας συμμαχίας ή ενός ηθικού σκοπού σε οικονομικά μεγέθη. Δεν μπορεί, δηλαδή, κανείς να μιλήσει με απόλυτα νούμερα για τη βοήθεια που «θα έπρεπε να παράσχουν οι ΗΠΑ» με γνώμονα το Ολοκαύτωμα ή τα στρατηγικά τους οφέλη.

3.3 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

Το ισραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ ιδρύθηκε μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ. Στον απόηχο της θηριωδίας των Ναζί εις βάρος των Εβραίων, οι τελευταίοι κινητοποιήθηκαν σε Ουάσιγκτον, Μόσχα και άλλα σημεία του κόσμου προκειμένου να πετύχουν την ίδρυση και εδραίωση του κράτους του Ισραήλ. Ήδη από τη Διακήρυξη Μπαλφούρ, το 1915, (Schneer, 2011) ήταν σαφής η πρόθεση των Εβραίων για ίδρυση ενός κράτους που, παρά και τα διάφορα εναλλακτικά σενάρια που

ακούγονταν κατά περιόδους, θα βρισκόταν στα εδάφη της Παλαιστίνης. Ο ίδιος ο Χάρι Τρούμαν είχε αποκαλύψει ότι δεν είχε δεχτεί ποτέ στο παρελθόν τόσο ισχυρή και συντονισμένη πίεση, όπως αυτή που ασκήθηκε στις ΗΠΑ και τον ΟΗΕ για την αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ (Benson, 1997: 105 - 107)

Όταν, το 1948, το Ισραήλ κατάφερε με τη νίκη του στον Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο να δημιουργήσει κρατική οντότητα, προτεραιότητά του έγινε η επιβίωσή του σε ένα εχθρικό περιβάλλον. Ακόμη και σ' αυτήν την περίοδο, ωστόσο, υπήρχαν διαφορετικές προσεγγίσεις για το ζήτημα στον Λευκό Οίκο καθώς, όταν ο Clark Clifford, επικεφαλής σύμβουλος, παρουσίασε το σχέδιο για την αναγνώριση του Ισραήλ από τις ΗΠΑ, υπήρξε έντονη πόλωση στο γραφείο του προέδρου Τρούμαν (Mead, 2008)

Η κατάκτηση της «Αγίας Πόλης», δηλαδή της Ιερουσαλήμ, το 1967, μετά και την ταπεινωτική ήττα Αιγύπτου και Συρίας στον Πόλεμο των Έξι Ημερών, απέδειξε ότι το κράτος του Ισραήλ δεν επέτυχε μόνο την επιβίωση αλλά και την ισχυροποίησή του (Oren, 2002). Αργότερα, το 1973, ο πόλεμος του Γιομ Κιμπούρ οδήγησε Ισραήλ και Αίγυπτο σε μια μορφή συνεννόησης ύστερα και από την παρέμβαση του Αμερικανού προέδρου Τζίμι Κάρτερ. Το λόμπι άσκησε τότε πιέσεις προκειμένου να μην χαθούν για το Ισραήλ όσα κατακτήθηκαν από τον δεύτερο Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο (1967).

Η αναγνώριση της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) ως κράτος - παρατηρητή στον ΟΗΕ άνοιξε νέο κύκλο συγκρούσεων ανάμεσα σε Ισραήλ και Παλαιστινιακή Αρχή. Τα πλήγματα που δέχεται το Ισραήλ από τη Χαμάς και τη Χεζμπολάχ σε συνδυασμό με τις διαρκείς εντάσεις για την πόλη της Ιερουσαλήμ δημιουργούν, ακόμη και σήμερα, ένα εκρηκτικό κλίμα στη Μέση Ανατολή. Η διαρκής στήριξη των ΗΠΑ, ωστόσο, λειτουργεί αποτρεπτικά σε κάθε απόπειρα να πληγούν τα στρατηγικά συμφέροντα ή και η ίδια η ύπαρξη του Ισραήλ.

3.4 ΤΟ «ΛΟΜΠΙ»

Ως «Λόμπι» ορίζουμε έναν χαλαρό συνασπισμό ομάδων και μεμονωμένων ατόμων που επιδιώκουν να προωθήσουν φιλοϊσραηλινές θέσεις στις ΗΠΑ. Δεν υπάρχει ένας ενιαίος μηχανισμός υποστήριξης του Ισραήλ, ούτε και σύμπνοια απόψεων μεταξύ των διαφόρων υποστηρικτών του. Η αλληλεπίδραση με τους Ισραηλινούς αξιωματούχους, προκειμένου

να υπάρξει ξεκάθαρη εικόνα για τις μεθόδους προώθησης των διαφόρων στοχεύσεων της Ισραηλινής πολιτικής, αποτελεί συχνό φαινόμενο αλλά χωρίς αυτό να συνεπάγεται κεντρικό συντονισμό. (Walt & Mearsheimer, 2006: 40-41)

Το δίκτυο των Ισραηλινών στις ΗΠΑ είναι μεγάλο και δεν περιορίζεται μόνο σε Εβραίους. Σημαίνοντα ρόλο φαίνεται να διαδραματίζουν Χριστιανοί Ευαγγελιστές, όπως ο Γκάρι Μπάουερ και ο Ραλφ Ρηντ, πρώην ηγέτες της Βουλής των Αντιπροσώπων αλλά και μη Εβραίοι νεοσυντηρητικοί. Την πιο σημαντική θέση στο φιλοϊσραηλινό λόμπι κατέχει η Αμερικανοϊσραηλινή Επιτροπή Δημοσίων Υποθέσεων (AIPAC). Το 1997, το περιοδικό "Fortune" την κατέταξε με βάση τις απόψεις των μελών του Κογκρέσου ως το δεύτερο πιο ισχυρό λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες ενώ, το 2005, η "National Journal" της έδωσε τη δεύτερη θέση στη λίστα των ομάδων πίεσης. Το Λόμπι ενισχύθηκε ιδιαίτερα οικονομικά κατά τα τέλη της δεκαετίας του '80, όταν, μέσα σε μία εξαετία (1982-88), πέτυχε να τετραπλασιάσει τα κεφάλαιά του από \$1,6 εκατ. σε \$6,9 εκατ. (Wall Street Journal, 1987).

Η δράση του λόμπι δε διαφέρει από την αντίστοιχη των συνδικάτων ή των διαφόρων ενώσεων και, σε καμία περίπτωση, δεν αναπτύσσει παράνομη δραστηριότητα. Δεν υπάρχει, δηλαδή, καμία επιβεβαίωση αβάσιμων θεωριών συνωμοσίας αλλά μια μορφή εκλογικευμένης προώθησης συμφερόντων με εθνικό χαρακτήρα. Το λόμπι διευκολύνεται στην προώθηση συμφερόντων επειδή ασχολείται με θέματα που ελάχιστα επηρεάζουν το εκλογικό σώμα. Δεν υπάρχει, δηλαδή, πολιτικό κόστος από την προώθηση των φιλοϊσραηλινών θέσεων, όπως θα δημιουργούσε η προώθηση κλαδικών. Η προώθηση των φιλοϊσραηλινών απόψεων γίνεται σε δύο επίπεδα: πρώτον, στην άσκηση πίεσεων σε Κογκρέσο και νομοθετική εξουσία και, δεύτερον, στην προώθηση θετικής δημόσιας εικόνας για τον ρόλο, την ιστορία και τη θέση του Ισραήλ. Στο Κογκρέσο επικρατεί, κατά κύριο λόγο, διχογνωμία αναφορικά με τη λήψη των αποφάσεων αλλά, στην περίπτωση του Ισραήλ, διαμορφώνονται ισχυρές διακομματικές πλειοψηφίες. (Walt & Mearsheimer, ο.π.)

Η AIPAC αποτελεί τον πιο ισχυρό μηχανισμό προώθησης των ισραηλινών θέσεων στην Ουάσιγκτον ενώ στηρίζεται και από άλλες ισραηλινές ή φίλο-ισραηλινές ομάδες (Katz, 1985). Τη δεκαετία του 1950 ξεκίνησε τη δράση της η Αμερικανική Σιωνιστική Επιτροπή για τις Δημόσιες Υποθέσεις από τον Ισαΐα Κένεν που μετεξελίχθηκε στην AIPAC. Οι Jewish-Americans έχουν δημιουργήσει ακόμη περίπου 200 εθνικές ομάδες στις

ΗΠΑ, ενώ υπάρχουν και οργανώσεις που απλά υποστηρίζουν τις ισραηλινές θέσεις (Findley, 1985: 25-26). Στις κυριότερες εξ' αυτών ανήκουν, μεταξύ άλλων, η Διεθνής Σιωνιστική Οργάνωση (WZO), το Christians United for Israel (CUFI), το Washington Institute for Near East Policy, το The Anti-Defamation League (ADL), το Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, το Israel Policy Forum (IPF), το Americans for a Safe Israel (AFSI), το American Friends of Likud (AFL), το Religious Action Center of Reform Judaism (RAC) και η American Jewish Committee (AJC).

Η AIPAC ασκεί υποστηρικτικό ρόλο σε όσους συμμερίζονται τις απόψεις της και, παράλληλα, στηρίζει τις φιλοϊσραηλινές επιτροπές πολιτικής δράσης ενώ έχει δραστήριο ρόλο και κατά τη διάρκεια των εκλογών. Οι κατηγοροί της επισημαίνουν πως έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ακόμη και στην απομάκρυνση πολιτικών προσώπων από την αμερικανική πολιτική, με ενδεικτική περίπτωση αυτή του γερουσιαστή από το Ιλλινόις, Τσαρλς Πέρσι. (Medoff, 2002: 243 - 245). Ο Πέρσι είχε εκφράσει απόψεις που, όπως σημείωνε η AIPAC, έδειχναν «έλλειψη ευαισθησίας, ακόμη και εχθρότητα, για τις ανησυχίες μας». Το αποτέλεσμα, όπως εξήγησε ο επικεφαλής της AIPAC, Τόμας Ντάιν, ήταν «όλοι οι Εβραίοι της Αμερικής, από την ανατολική ως τη δυτική ακτή, να συσπειρωθούν για να διώξουν τον Πέρσι».

Η επιρροή που ασκεί το Λόμπι στην προεδρία γίνεται είτε μέσω της προσωπικής φιλίας επιφανών στελεχών του με τον εκάστοτε πρόεδρο είτε των σχέσεών τους με την αμερικανική διοίκηση εν γένει. Υπό αυτό το πρίσμα, η επιρροή ασκείται σε τρία επίπεδα: πρώτον, από επίσημους αξιωματούχους και διπλωμάτες του κράτους του Ισραήλ, δεύτερον, από αξιωματούχους του Λευκού Οίκου που έχουν άμεση πρόσβαση στον πρόεδρο και, τρίτον, από αξιωματούχους στα διάφορα υπουργεία - με κυριότερο το State Department. Συνεπώς η επιρροή αποτελεί ένα κράμα προσωπικών και γραφειοκρατικών μηχανισμών στο εσωτερικό της αμερικανικής διοίκησης – κοινή πρακτική για όλα τα λόμπι στις ΗΠΑ. (Findley, 1985: 115 - 117)

Σε ό, τι αφορά την επιρροή της εκτελεστικής εξουσίας, οι Εβραίοι ψηφοφόροι αποτελούν ποσοστό περί το 2,2% στις Ηνωμένες Πολιτείες και ανέρχονται, σύμφωνα με έρευνα του Pew Research Center, σε περίπου 5,3 εκατ. αλλά έχουν πολύ δραστήρια συμμετοχή στη χρηματοδότηση των υποψηφίων. Σύμφωνα με δημοσίευμα της Washington Post, οι Εβραίοι παρέχουν έως και το 60% της χρηματοδότησης των

Δημοκρατικών υποψηφίων σε ορισμένες περιφέρειες. Επίσης, σ' αυτό ευνοούνται και από τους τόπους κατοικίας τους, καθώς η πλειονότητά τους βρίσκεται στην Καλιφόρνια, τη Φλόριντα, τη Νέα Υόρκη, το Ιλλινόις και την Πενσυλβάνια, που αποτελούν swing states ή πολιτείες με ιδιαίτερη εκλογική σημασία. Υπάρχουν, ωστόσο, και επικριτές του λόμπι που θεωρούν ότι δεν απηχεί στους ψηφοφόρους. ([Παράρτημα 9](#))

Οι φιλοϊσραηλινές οργανώσεις επιδιώκουν να μην υπάρχουν επικριτές του Ισραήλ σε ισχυρές θέσεις στο αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών, με αποτέλεσμα, αν κάποιος έχει βλέψεις για μια τέτοια θέση, να προσαρμόζεται ανάλογα με την επικρατούσα τάξη. Για παράδειγμα, όταν ο Χάουαρντ Ντην ζήτησε «ακριβοδίκαιο ρόλο» των Ηνωμένων Πολιτειών στη διένεξη Αράβων - Ισραηλινών για «να φέρει τις δύο πλευρές πιο κοντά», κατηγορήθηκε για «ανευθυνότητα» και όλοι σχεδόν οι Δημοκρατικοί Γερουσιαστές υπέγραψαν επικριτική επιστολή εις βάρος του. Σε κάθε περίπτωση, τακτικές είναι και οι επισκέψεις των μελών του Κογκρέσου στο Ισραήλ καθώς, μόνο κατά το 2005, πάνω από 100 βουλευτές και γερουσιαστές των ΗΠΑ βρέθηκαν στη χώρα. (Friedman, 2009: 8)

Η προσπάθεια για άσκηση επιρροής αφορά ιδιαίτερα και τους κοινωνικούς θεσμούς. Το Λόμπι επιδιώκει να ενισχύει τις δημοσιογραφικές φωνές ή ακόμη και τους αναλυτές που στηρίζουν στον δημόσιο διάλογο τη θέση του Ισραήλ. Οι επικριτές του ισχυρίζονται πως ο αμερικανικός Τύπος συντάσσεται με τα συμφέροντά του σε στην αρθρογραφία: τα έντυπα που υποστηρίζουν τις Ισραηλινές θέσεις είναι η Wall Street Journal, οι Chicago Sun - Times, η Washington Times, τα περιοδικά Commentary, New Republic και Weekly ενώ οι New York Times δεν παίρνουν ξεκάθαρη θέση υπέρ του Ισραήλ, αλλά ούτε παρουσιάζουν αντικειμενικά τις εξελίξεις. Η ειδησεογραφία είναι πιο αντικειμενική καθώς οι ρεπόρτερ δε ρισκάρουν το κύρος τους αλλά πολλές φορές δέχονται επιστολές διαμαρτυρίας ή ακόμη και πορείες από Ισραηλινούς και φιλο-ισραηλινούς για την αποτύπωση μίας εικόνας. (Walt & Mearsheimer, ο.π.)

Το ισραηλινό λόμπι παρουσιάζει αξιοσημείωτη διεισδυτικότητα και στις διάφορες δεξαμενές σκέψης (think tanks). Το «Ινστιτούτο της Ουάσιγκτον για την Πολιτική στην Εγγύς Ανατολή (WINEP)», που ιδρύθηκε το 1985, αποτελεί δημιούργημα του λόμπι ενώ στα think tanks που διάκινεται θετικά προς το Ισραήλ ανήκουν το Αμερικανικό Ινστιτούτο Επιχειρήσεων, το Ίδρυμα Brookings, το Κέντρο για την Πολιτική Ασφαλείας, το Ίδρυμα Πολιτικής Κληρονομιάς, το Hudson Institute, το Ινστιτούτο Ανάλυσης της Εξωτερικής

Πολιτικής και το Εβραϊκό Ινστιτούτο Υποθέσεων Εθνικής Ασφάλειας.

Το λόμπι έχει συμμετοχή και εντός των Πανεπιστημίων. Η δεύτερη Ιντιφάντα γέννησε μεγάλο κύμα δυσαρέσκειας στο εσωτερικό των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων των Ηνωμένων Πολιτειών, εξαιτίας της χρήσης στρατιωτικών δυνάμεων για την καταστολή της. Για να εξισορροπήσει τη δυσαρέσκεια έκανε την εμφάνισή του το «Καραβάνι της Δημοκρατίας» που προσκαλούσε Ισραηλινούς ομιλητές, καθώς και ο συνασπισμός "Israel on Campus". Μάλιστα, το ισραηλινό λόμπι έχει έρθει κατά καιρούς σε αντιπαράθεση και με ορισμένα από τα σημαντικότερα αμερικανικά κολέγια, όπως το Κολούμπια ή το Πρίνστον. Οι επικριτές του Λόμπι πιστεύουν ότι η παρουσία του στα πανεπιστήμια δεν περιορίζεται μόνο στην αναγνώριση των ομιλητών γύρω από ζητήματα Μέσης Ανατολής αλλά μέχρι και τον έλεγχο σχολικών εφημερίδων στα πανεπιστήμια. (Findley, 1985: 180 - 181)

3.5 ΤΟ ΛΟΜΠΙ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

Το 2002, η κυβέρνηση Μπους απέτυχε να ταχθεί υπέρ ενός Παλαιστινιακού Κράτους και να μειώσει τον επεκτατισμό του Ισραήλ. Η κοινή γνώμη δεν συνηγορούσε υπέρ της καμίας άποψης καθώς το 73%, σύμφωνα με σχετική έρευνα, έλεγε πως οι ΗΠΑ δεν θα πρέπει να πάρουν το μέρος κανενός εκ των δύο αντιμαχόμενων. Σύμφωνα με πρωτοσέλιδο τίτλο της Washington Post «Ο Μπους και ο Σαρόν σχεδόν ταυτίζονταν στο Μεσανατολικό». Οι δύο ηγέτες ήρθαν σε αντιπαράθεση, όταν ο πρόεδρος Μπους υποστήριξε τη δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους και ο Σαρόν χαρακτήρισε «απαράδεκτες» τις δηλώσεις του προσθέτοντας πως το Ισραήλ «δεν θα γίνει Τσεχοσλοβακία». Ο ισραηλινός ηγέτης απολογήθηκε δημόσια αλλά σε παρασκηνιακό επίπεδο ενεργοποιήθηκε το Ισραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ επιδιώκοντας την ταύτιση Οσάμα Μπιν Λάντεν και Αραφάτ. Το αποτέλεσμα ήταν 89 γερουσιαστές να στείλουν επιστολή στον πρόεδρο Μπους ζητώντας του να μη συναντηθεί με τον Αραφάτ και να ταχθεί υπέρ του Ισραήλ.

Τον Απρίλιο του ίδιου έτους, το Ισραήλ έβαλε μπροστά την επιχείρηση «Ασπίδα Προστασίας» για να ελέγξει τις περιοχές της Δυτικής Όχθης. Ο Μπους ζήτησε από τον Σάρον να αποχωρήσει ενώ η σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας, Κοντολίζα Ράις, δήλωσε ότι

«χωρίς καθυστέρηση σημαίνει χωρίς καθυστέρηση. Σημαίνει τώρα!» στέλνοντας τον Κόλιν Πάουελ για ειρηνευτικούς σκοπούς στην περιοχή. Το Λόμπι ενεργοποιήθηκε και πολύ σύντομα ο Πάουελ κατηγορήθηκε για εξισωτισμό ανάμεσα στους τρομοκράτες και σε αυτούς που πολεμούν την τρομοκρατία. Μια εβδομάδα αργότερα, ο πρόεδρος Μπους αποκάλεσε τον Σαρόν «άνθρωπο της ειρήνης» και τόνισε ότι ανταποκρίθηκε στο αίτημά του για ειρήνη. Εντωμεταξύ, στις 2 Μαΐου το Κογκρέσο πέρασε από Γερουσία (94 υπέρ - 2 κατά) και Βουλή των Αντιπροσώπων (352 υπέρ - 21 κατά) ψήφισμα για την υποστήριξη του Ισραήλ που συντάχθηκε από το Ισραηλινό λόμπι ενώ επιτροπή του Κογκρέσου πήγε στο Ισραήλ όπου και τόνισε ότι ο Σαρόν θα έπρεπε να αντισταθεί στις αμερικανικές πιέσεις. Έκτοτε η κατάσταση παραμένει σχεδόν η ίδια σε ό, τι αφορά την υποστήριξη των ΗΠΑ απέναντι στο Ισραήλ στη διένεξή τους με τους Παλαιστίνιους.

Οι επικριτές του λόμπι θεωρούν ότι το Ισραήλ δεν υπήρξε σαφώς ο μοναδικός λόγος για την εισβολή στο Ιράκ, τον Μάρτιο του 2003, αλλά αυτή εξυπηρετούσε τις θέσεις του. «Το Ισραήλ παροτρύνει τους Αμερικανούς αξιωματούχους να μην καθυστερήσουν να χτυπήσουν στρατιωτικά το Ιράκ του Σαντάμ Χουσεϊν» έγραφαν οι Washington Post ενώ, την ίδια στιγμή, οι ισραηλινές υπηρεσίες παρέδιδαν αναφορές σε αξιωματούχους της αμερικανικής διοίκησης για τα προγράμματα όπλων μαζικής καταστροφής του Ιράκ. Ο Βενιαμίν Νετανιάχου έγραψε στην Wall Street Journal ένα άρθρο με τίτλο «Το Ζήτημα της Ανατροπής του Σαντάμ» όπου, μιλώντας εξ ονόματος της πλειοψηφίας του Ισραηλινού λαού, ζητούσε προληπτικό χτύπημα στο Ιράκ.

Υποστηρικτές του πολέμου στο εσωτερικό ήταν οι νεοσυντηρητικοί, πολλοί εκ των οποίων ανήκαν ή είχαν σχέσεις με φιλοϊσραηλινές δεξαμενές σκέψης ή την AIPAC. Πάντως αυτή η εκτίμηση δεν φαίνεται να είχε και την υποστήριξη των Εβραίων των ΗΠΑ που, σε ποσοστό 62%, είχαν ταχθεί εναντίον της εισβολής στο Ιράκ. Το αντίστοιχο ποσοστό γενικά στις ΗΠΑ άγγιζε μόλις το 52%, σύμφωνα με τη σχετική εθνική δημοσκόπηση του Pew Research Center. Το αξιοσημείωτο είναι ότι, παρά τις προσπάθειες των νεοσυντηρητικών, δεν υπήρξε το κατάλληλο έναυσμα που θα πυροδοτήσει την εισβολή στο Ιράκ.

Το επίκεντρο του ισραηλινού ενδιαφέροντος, μετά την πτώση του Ιράκ, στράφηκε στη Συρία. Ο Σαρόν καλούσε τις ΗΠΑ να ασκήσουν πολύ μεγάλη πίεση στη Δαμασκό ενώ επιφανή μέλη της κυβέρνησής του ξεκαθάριζαν ότι τα ισραηλινά αιτήματα προς τη Συρία

θα περάσουν μέσα από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα δημοσιεύματα του αμερικανικού Τύπου έκαναν λόγο για επιθυμία του Ισραήλ να πυροδοτηθεί η καμπάνια κατά της Δαμασκού ενώ επιφανείς νεοσυντηρητικοί που πρόσκεινται στο ισραηλινό λόμπι, με κυριότερο τον Γούλφοβιτς, έκαναν λόγο για ανάγκη αλλαγής καθεστώτος στη Συρία. Η «Πράξη Αποκατάστασης» της εθνικής κυριαρχίας του Λιβάνου, που προέβλεπε αυστηρές κυρώσεις απέναντι στη Συρία αν δεν αποσύρονταν από τον Λίβανο και πέρασε με συντριπτική πλειοψηφία από το Κογκρέσο, είχε την απόλυτη στήριξη του ισραηλινού λόμπι. Στην κυβέρνηση Μπους υπήρχε διχογνωμία για τη στάση τους απέναντι στη Συρία καθώς η συριακή κυβέρνηση παρείχε χρήσιμες πληροφορίες στις ΗΠΑ για την Αλ Κάιντα μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, δεν αποτελούσε απειλή, ενώ ενδεχόμενη πίεση στη Δαμασκό θα παρείχε έναν καλό λόγο για ανάμειξή της στο Ιράκ. Η πίεση, όμως, του Ισραήλ και της AIPAC οδήγησαν στην ψήφιση του νόμου περί Συριακής Ευθύνης.

Τέλος, κάτι αντίστοιχο παρατηρήθηκε και απέναντι στο Ιράν που θεωρούνταν ο πιο επικίνδυνος αντίπαλος για το Ισραήλ, εξαιτίας της ανάπτυξης πυρηνικού οπλοστασίου. Ο Σαρόν ζητούσε από τις ΗΠΑ, το 2002, να έρθουν σε ευθεία ρήξη με το Ιράν ενώ ο ισραηλινός πρέσβης στην Ουάσιγκτον μιλούσε για σοβαρή απειλή από τη Συρία και το Ιράν και καλούσε τις ΗΠΑ να πιέσουν για την αλλαγή του ιρανικού καθεστώτος. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν και οι νεοσυντηρητικοί με την κυβέρνηση στην Ουάσιγκτον να ανταποκρίνεται στο αίτημά τους.

Τα παραπάνω επιχειρήματα των επικριτών του λόμπι είναι κοινώς αποδεκτά, υπό την έννοια ότι η στάση της επίσημης κυβέρνησης του Ισραήλ αλλά και του λόμπι είναι επίσημα καταγεγραμμένες. Η επιθυμία, ωστόσο, του Λόμπι δε σημαίνει ότι οι ΗΠΑ σύρθηκαν από το Ισραήλ στις αποφάσεις αντί να υποστηρίξουν τα στρατηγικά συμφέροντά τους.

3.6 ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΛΟΜΠΙ

Η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν έχει παρουσιάσει ενιαία στάση απέναντι στο ισραηλινό λόμπι. Η αντιπαράθεση στράφηκε γύρω από τη δημοσίευση ενός άρθρου των Τζων Μηρσάιμερ και του Στήβεν Ουόλτ στο London Review of Books. Το άρθρο, τα κυριότερα σημεία του οποίου βρίσκονται παραπάνω στην ανάλυσή μας, πραγματεύεται τη

διδεισδυτικότητα του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ, ενώ, όταν έγινε βιβλίο, δημιούργησε ισχυρές αντιπαραθέσεις ακόμη και πριν τη δημοσίευσή του (Cohen, 2007). Το ενδιαφέρον είναι ότι μόνο ένας βρετανικός εκδοτικός όμιλος δέχτηκε να δημοσιεύσει το άρθρο. Ανάλογη συνθήκη είχε επαναληφθεί και το 2002, όταν ένα άλλο βρετανικό μηνιαίο περιοδικό, το Prospect, είχε δημοσιεύσει τη μελέτη του Αμερικανού αναλυτή, Michael Lind, για το ισραηλινό λόμπι. (Financial Times, 2006)

Το βιβλίο τους απέτυχε να αλλάξει τη στάση των ΗΠΑ απέναντι στο Ισραήλ ή να αναθεωρήσει την αμερικανική εξωτερική πολιτική στη Μέση Ανατολή προς μία κατεύθυνση λιγότερο φιλική προς το Τελ Αβίβ. Αυτό που πέτυχε, ωστόσο, είναι από τη μία πλευρά να εγείρει υποψίες στους Αμερικανούς πολίτες και policy-makers αναφορικά με τον ρόλο του ισραηλινού λόμπι και, από την άλλη, να φέρει στην επιφάνεια έναν λανθάνων αντισημιτισμό (Kirsch, 2012). Το 2008, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Χένρυ Κίσσινγκερ, δήλωσε στη Jerusalem Post, ότι το βιβλίο που κυκλοφόρησε τον προηγούμενο χρόνο και το οποίο στόχευε ευθέως εναντίον της στήριξης των Ηνωμένων Πολιτειών στο Ισραήλ «δεν είχε καμία ιδιαίτερη επιρροή στο ευρύ κοινό». (Lando, 2008)

Η αντιπαράθεση για το βιβλίο στράφηκε, κυρίως, γύρω από την απάντηση που έδωσε ο κορυφαίος ακαδημαϊκός Noam Chomsky, που δημοσίευσε άρθρο με τίτλο “The Israel Lobby?” και στο οποίο διερωτάται και διαφωνεί με καίρια σημεία της ανάλυσης των Mearsheimer – Walt που αφορούν την ισχύ του λόμπι, τη σχέση ΗΠΑ-Ισραήλ και τα εταιρικά συμφέροντα. Τα βασικά του επιχειρήματα είναι τα εξής:

- Το φιλοϊσραηλινό λόμπι δε διαφέρει από τα υπόλοιπα λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες ενώ η επιρροή του στην αμερικανική πολιτική ζωή είναι αντίστοιχη με τα υπόλοιπα.

- Το λόμπι επιτυγχάνει τους στόχους του γιατί τα συμφέροντά του βρίσκονται πολύ κοντά με αμερικανικά και άλλα συμφέροντα.

- Υπάρχουν πολύ πιο ισχυροί παίκτες που διαμορφώνουν την πολιτική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή: οι πετρελαϊκές εταιρείες.

- Το λόμπι δεν είναι τόσο ισχυρό ενώ το Ισραήλ εργαλειοποιείται από τις ΗΠΑ κάθε φορά που επιχειρείται νέος στόχος στην περιοχή. (Chomsky, 2006)

Η επιχειρηματολογία του Chomsky προκάλεσε την αντίδραση του James Petras που έχει αφιερώσει μεγάλο μέρος της έρευνάς του εναντίον του ισραηλινού λόμπι στις

ΗΠΑ (Lendman, 2010: 273-274). Ο Petras επισημαίνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του Κογκρέσου τάσσεται υπέρ της ετήσιας βοήθειας προς το Ισραήλ που είναι τρεις φορές μεγαλύτερη από τη βοήθεια προς την Ασία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική μαζί και ξεπερνά τα 100 δισ. δολάρια τα τελευταία 40 χρόνια, ενώ συμπληρώνει πως το Λόμπι ξοδεύει πάνω από 50 εκατ. δολάρια για κόμματα και υποψηφίους και, ως αντάλλαγμα, το Κογκρέσο ψηφίζει με πάνω από 90% τα θέματα που προωθεί το ίδιο ή οι περιφερειακές ομοσπονδίες του. Τονίζει πως η AIPAC παρουσιάζει πάνω από 100 επιτυχημένες νομοθετικές πρωτοβουλίες ενώ επισημαίνει ότι υποψήφιοι ηττήθηκαν στις εκλογές, πολιτικοί δωροδοκήθηκαν και άλλοι δέχτηκαν «παραδειγματικές τιμωρίες». (Petras, 2006).

Κι άλλοι πάντως κορυφαίοι ακαδημαϊκοί φαίνεται ότι είχαν διαφορετικές απόψεις από αυτές των Μηρσάιμερ και Ουόλτ. Ο Walter Russell Mead αναφέρει στο άρθρο του “Jerusalem Syndrome” που δημοσιεύτηκε στο Foreign Affairs ότι οι δύο αναλυτές είναι ρεαλιστές και, υπό αυτή την έννοια, προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι αποδίδουν σε τόσο μεγάλο βαθμό ζητήματα εξωτερικής πολιτικής σε εσωτερικές διεργασίες (Mead, 2007). Στο πλαίσιο των κατηγοριών εις βάρος των δύο συγγραφέων εντάσσεται και η πεποίθηση ότι αξιοποιούν το ισραηλινό λόμπι ως αποδιοπομπαίο τράγο που αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη από τα βασικά αίτια των προβλημάτων.

Αντίστοιχη ήταν και η στάση που τηρήθηκε από ισχυρούς δημοσιογραφικούς ομίλους στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Washington Post, η New York Sun και η Wall Street Journal δημοσίευσαν άρθρα που αποκαλούσαν «αντισημίτες» τους δύο συγγραφείς ενώ η The New Republic ανάρτησε τέσσερα αιχμηρά άρθρα εναντίον τους και το Commentary δύο εκτενείς κριτικές που αναιρούσαν τα επιχειρήματά τους. Ακόμη και το Foreign Affairs τήρησε την ίδια στάση με τους προηγούμενους (Sullivan, 2008: 161-162). Εξάλλου, η επιλογή του “London Review” για τη δημοσίευση του άρθρου, αν και αποδόθηκε σε αδυναμία δημοσίευσής του στις ΗΠΑ, δημιούργησε αναταραχές καθώς είχε κατηγορηθεί στο παρελθόν για προώθηση αντισημιτικών θέσεων (Rutten, 2007).

Το ζήτημα στράφηκε και γύρω από τη διάκριση ανάμεσα στην ύπαρξη ομάδας πίεσης ή συνομωσίας. Με δεδομένα τα αντισημιτικά σχόλια μετά τη δημοσίευση του άρθρου, τέθηκε στο προσκήνιο η ανάγκη για διάκριση ανάμεσα στην πλεκτάνη και την έννομη προώθηση συμφερόντων. Ο Tony Judt γράφει στους New York Times ότι ναι μεν

το λόμπι ασκεί επιρροή στη διαμόρφωση των αποφάσεων αλλά δεν διαθέτει καταληκτική ψήφο (Judt, 2006). Μία από τις πιο σκληρές κριτικές στους δύο συγγραφείς έγινε από τον καθηγητή του Harvard, Alan Dershowitz, ο οποίος έγραψε ότι «κατέστρεψαν την επαγγελματική τους φήμη» (Dershowitz, 2006).

Η δυσκολία στους ισχυρισμούς των Μηρσάιμερ και Ουόλτ αφορά και τους ισχυρούς συμμαχικούς δεσμούς μεταξύ ΗΠΑ και Ισραήλ που δεν εδράζονταν στη λειτουργία μίας απλής ομάδας πίεσης. Οι Αμερικανοί και οι Ισραηλινοί στρατιώτες έκαναν κοινές ασκήσεις, οι μηχανικοί κατασκεύαζαν από κοινού αμυντικά συστήματα ενώ ο πρόεδρος Bush είχε επισκεφτεί το Ισραήλ δύο φορές μόνο κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008 (Oren, 2008). Το ακόμη πιο σημαντικό είναι ότι οι δύο συγγραφείς δεν είχαν στη διάθεσή τους τα απόρρητα έγγραφα του αμερικανικού στρατού προκειμένου να υποστηρίξουν τα επιχειρήματά τους περί συνεργασίας σε επίπεδο στρατού και υπηρεσιών πληροφοριών και, υπό αυτή την έννοια, η κριτική τους ήταν αβάσιμη και θεμελιωμένη κατ' αποκλειστικότητα από δημόσια έγγραφα (Gold, 2006).

Έπειτα, ακόμη και οι επικριτές του ισραηλινού λόμπι, δυσκολεύονται απέναντι στο ερώτημα «άρα να μην υπάρχουν λόμπι;» ακριβώς επειδή επικρίνουν μία οργανωμένη ομάδα συμφερόντων γιατί επιτυγχάνει τους στόχους της. Πολλοί σχολιαστές κρίνουν ότι το ισραηλινό λόμπι δεν θα έπρεπε να έχει τη δυνατότητα επιρροής του Κογκρέσου ενώ άλλοι βάζουν και τις υπόλοιπες ξένες δυνάμεις στον ίδιο πίνακα. Δεν ξεχνούν, όμως, να επισημάνουν πως το ισραηλινό λόμπι δεν διοικείται από Ισραηλινούς αλλά από φιλο-ισραηλινούς Αμερικανούς με έδρα της Ουάσιγκτον (Etzioni, 2011).

Η πρώτη κυκλοφορία του άρθρου των δύο συγγραφέων, το 2006, δημιούργησε έντονους τριγμούς και στα πανεπιστήμιά τους. Η σύνδεση της αρθρογραφίας τους με το πανεπιστήμιο εργασίας τους φάνταζε σχεδόν αυτονόητη καθώς πολλά δημοσιεύματα έκαναν λόγο για ακαδημαϊκό του Χάρβαρντ που επιτίθεται στο Ισραηλινό λόμπι (Bhayani & Friedman, 2006). Το πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ αφαίρεσε το λογότυπό του από το σύγγραμμα που είχε γράψει ο καθηγητής του (Ουόλτ) θέλοντας να κρατήσει τις απαραίτητες αποστάσεις από ό, τι γράφεται σε αυτό και να αναδείξει ότι πρόκειται περί προσωπικών υποθέσεων και συμπερασμάτων των δύο συγγραφέων του (Clyne, 2006). Το πανεπιστήμιο δημοσίευσε ακόμη στην ιστοσελίδα του και το άρθρο του Dershowitz με τίτλο “Debunking the Newest -- and Oldest -- Jewish Conspiracy” που έκανε λόγο για

αντισημιτική στάση (Gross, 2007). [\(Παράρτημα 10\)](#)

Ακόμη πιο ηχηρή και από την υποστήριξη του πρώην επικεφαλής της Κου Κλουξ Κλαν, David Duke, που χαρακτήρισε το βιβλίο ως τη «νέα Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ» (Associated Press, 2006) ήταν η αναφορά του Οσάμα Μπιν Λάντεν στο βιβλίο. Σε μία ανακοίνωσή του, ανέφερε πως το βιβλίο των Μερσάιμερ και Ουώλτ αποδίδει με εγκυρότητα όσα γίνονται από το ισραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά «αφού διαβάσετε το προτεινόμενο βιβλίο, θα γνωρίζετε την αλήθεια και θα σοκαριστείτε από το μέγεθος της απάτης που έχει ασκηθεί εναντίον σας» (Cole, 2009). Σε μια προσπάθεια να απαντήσει αναφορικά με τις κριτικές που δεχόταν για τη χρήση του συγγράμματος από τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, ο Ουώλτ είχε επισημάνει πως «θα μπορούσε να αντιληφθεί ως μια χειρονομία αυτοαναίρεσης». (Walt, 2009)

Το συγγραφικό έργο προκάλεσε την οργή των ισραηλινών οργανώσεων που έκαναν λόγο για τον «φανταστικό κόσμο των Ουώλτ και Μερσάιμερ». Σε ένα από τα πλέον συμβολικά άρθρα – απάντηση στους δύο συγγραφείς, ο εκτελεστικός διευθυντής της AICE/Jewish Virtual Library, Mitchell Bard, θα απευθύνει κατηγορίες περί εξυπηρέτησης συμφερόντων και θα αντικρούσει τα επιχειρήματά τους κάνοντας λόγο για «απολογητές της Χεζμπολάχ», «αθώωση του Ιράν», «αλλοίωση της ιστορίας» και πλήρη ακαδημαϊκή άγνοια για τον ρόλο του «αραβικού λόμπι» (Bard, 2007).

Δεν έλειψαν, ωστόσο, και οι υποστηρικτές φωνές απέναντι στους δύο συγγραφείς με ορισμένους αναλυτές να επισημαίνουν ότι το άρθρο υπήρξε αφετηρία για μια αμφισβήτηση των αμερικανικών επιλογών στη Μέση Ανατολή και την ανάγκη αναμόρφωσης του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ (Weiss, 2006). Ο Ρόμπερτ Φισκ στο άρθρο με τίτλο «Ηνωμένες Πολιτείες του Ισραήλ;» επισημαίνει ότι η πιο εμπρηστική παράγραφος στη μελέτη τους αφορά την ισραηλινή πίεση στις ΗΠΑ προκειμένου να εισβάλουν στο Ιράκ (Fisk, 2006). Ο Νόρμαν Σόλομον στο άρθρο του με τίτλο «Το Λόμπι και η μπουλντόζα: Μερσάιμερ, Ουώλτ και Κόρρι», συγκρίνει τους δύο ακαδημαϊκούς με την Αμερικανίδα ακτιβίστρια, Ρέητσελ Κόρρι, που στάθηκε ανάμεσα σε ένα παλαιστινιακό σπίτι και μια μπουλντόζα που οδηγούσε Ισραηλινός στρατιωτικός στη Γάζα για να κατεδαφίσει το σπίτι. Η Κόρρι πέθανε στα 23 της χρόνια γιατί προασπίστηκε τα ανθρώπινα δικαιώματα και, σύμφωνα με την ανάλυση, αντίστοιχα έπραξαν και οι Μερσάιμερ και Ουώλτ.

Δεκατρία χρόνια μετά την κυκλοφορία του βιβλίου, ο Walt δημοσίευσε ένα άρθρο στο Foreign Policy με το οποίο, αν και εξακολουθούσε να υποστηρίζει την κριτική που άσκησε στο ισραηλινό λόμπι, κατέκρινε τοποθετήσεις που θεώρησε αναληθείς ή αναξιόπιστες. Ο Walt επισημαίνει ότι το λόμπι κινείται στο ίδιο πλαίσιο που κινούνται και τα υπόλοιπα λόμπι στις ΗΠΑ και δεν παραβιάζει καμία νομοθεσία του Συντάγματος ενώ τονίζει πως δεν είναι μονολιθική ομάδα αλλά κοινότητα με εσωτερικές διαφωνίες και αντιφάσεις. Ακόμη, επισημαίνει πως δεν αποτελεί η εθνικότητα ή η θρησκεία συνδετικό κρίκο των μελών του ενώ χρησιμοποιεί πολλές μεθόδους για την επίτευξη των στόχων του, όπως όλα τα λόμπι. Τέλος, αρνείται τον ισχυρισμό που φαινομενικά αναπτύσσεται στο βιβλίο ότι το ισραηλινό λόμπι έχει παρουσία σε όλες τις πτυχές διαμόρφωσης πολιτικών (Walt, 2019). Νωρίτερα, είχε παραδεχτεί (2008) ότι «είναι ένα ακόμη λόμπι» (Walt, 2008). Οι συγγραφείς είχαν αποτύχει να υπερασπιστούν το σύγγραμμά τους από την οικειοποίηση εξτρεμιστικών φωνών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται προσέγγιση των ποσοτικών χαρακτηριστικών του Ισραηλινού λόμπι με βάση τα δημόσια (ανοιχτά) δεδομένα και τα μητρώα καταλόγων που εγγράφονται οι λομπίστες στις Ηνωμένες Πολιτείες.

4.1 ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ – Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΡΙΕΤΙΑ

Το «λόμπι» αναφέρεται σε έναν συνασπισμό οργανώσεων με κοινές κατευθύνσεις αλλά διαφορετικές επιδιώξεις. Συνεπώς, η ανάλυση αφορά τα ποσά που αξιοποιήθηκαν εν γένει, χωρίς να υπόκειται σε κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς περιορισμούς ή να συνεπάγεται σύμπτωση ή ταύτιση απόψεων μεταξύ των δρώντων. Ακόμη τα ποσά δεν αφορούν την προώθηση συμφερόντων ιδιωτικών εταιρειών. Η μελέτη καλύπτει τα ποσά που δαπανήθηκαν την τριετία 2017-19 και τις προεδρικές εκλογές του 2020. Ακόμη, εξετάζεται η προέλευση (κρατικοί ή μη κρατικοί δρώντες) και η κατάληξη (άμεσο ή εταιρικό lobbying) των πόρων ενώ παρουσιάζονται οι εταιρείες που ανέλαβαν να διεκπεραιώσουν καθήκοντα λόμπι για το Ισραήλ.

Για το 2017, δαπανήθηκαν προς όφελος των συμφερόντων του Ισραήλ στις Ηνωμένες Πολιτείες \$30.206.319. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσά κατατέθηκαν από την κυβέρνηση του Ισραήλ (\$15.086.034), τη Διεθνή Σιωνιστική Οργάνωση (WZO) (\$7.725.811) και το Jewish Agency for Israel (JAFI) (\$7.394.474).

Οι πηγές χρηματοδότησης για lobbying (2017)

Τα ποσά (\$) που δαπανήθηκαν για lobbying από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς δρώντες

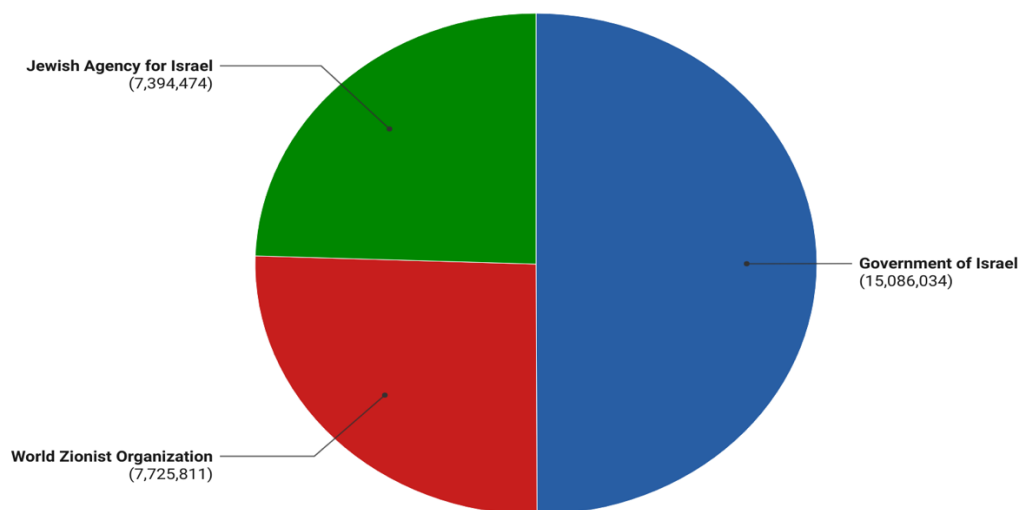

Chart: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 - ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ LOBBYING (2017)

Οι μη κρατικοί δρώντες διαχειρίστηκαν οι ίδιοι τα ποσά αξιοποιώντας τις δικές τους δυνατότητες για την προώθηση των επιδιώξεών τους. Το αντίθετο συνέβη με τα ποσά που διανεμήθηκαν από την κυβέρνηση του Ισραήλ και τα οποία, στο μεγαλύτερο μέρος τους, κατέληξαν στη Media Planning International (\$12.754.302). Αναλυτικά τα ποσά που διαχειρίστηκαν οι εταιρείες:

Οι εταιρείες που ανέλαβαν την προώθηση συμφερόντων (2017)

Τα ποσά (\$) που έλαβαν οι εταιρείες lobbying για την προώθηση συμφερόντων το 2017.

Registrant	Total Spending (\$)
Media Planning International	12,754,302
World Zionist Organization	7,725,811
Jewish Agency American Section Inc	7,394,474
Arnold & Porter	1,236,872
MWW Group	360,003
Sidley Austin LLP	336,938
Havas Media Group USA	321,922
Geoffrey Weill Assoc	76,004

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2017)

Για το 2018, παρατηρείται αύξηση στις συνολικές δαπάνες για lobbying που ανήλθαν σε \$50.654.771. Αυτό οφείλεται στον υπέρ-διπλασιασμό των κυβερνητικών δαπανών (\$35.318.777) ενώ υπήρξε ισορροπία στις αντίστοιχες από μη κυβερνητικούς παράγοντες (\$15.335.994). Η αύξηση αποδίδεται στις ενδιάμεσες εκλογές (2018 Mid-Term Elections) με τα δεδομένα του Center for Responsive Politics (CPR) να καταδεικνύουν ότι δαπανήθηκαν περισσότερα από \$22 εκατ. για εκλογικούς σκοπούς (Perkins, 2019). Τα ποσά προέρχονται από τους ίδιους βασικούς χρηματοδότες: την κυβέρνηση του Ισραήλ (\$35.318.777) το WZO (\$8.613.954) και το JAFI (\$6.722.040).

Οι πηγές χρηματοδότησης για lobbying (2018)

Τα ποσά (\$) που δαπανήθηκαν για lobbying από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς δρώντες για το 2018

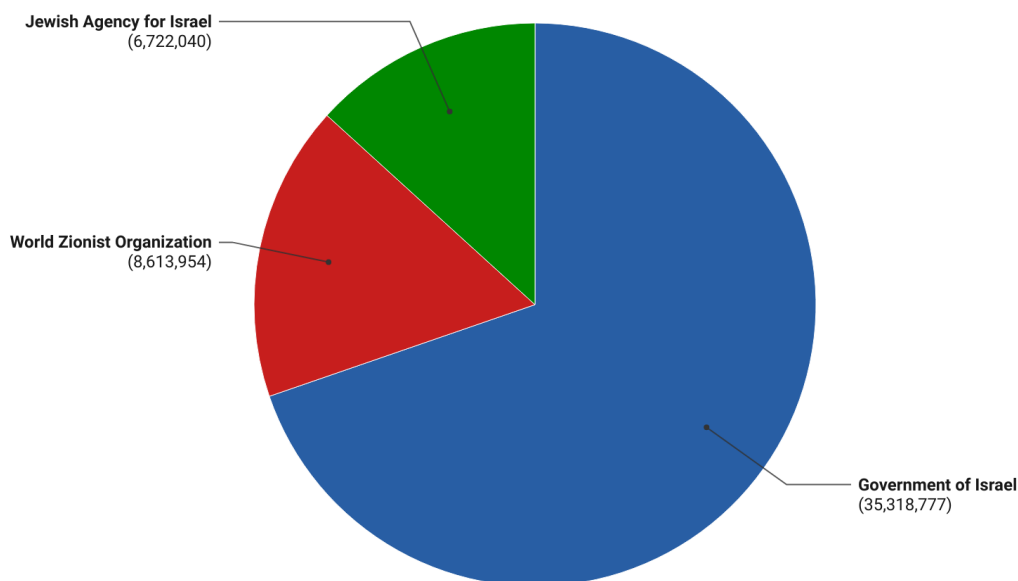

Chart: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΓΡΑΦΗΜΑ 2 - ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ LOBBYING (2018)

Σε ό, τι αφορά την κατεύθυνση και διαχείριση των ποσών, όπως και την προηγούμενη χρονιά, οι μη - κυβερνητικές οργανώσεις τα διαχειρίστηκαν μόνες τους ενώ η κυβέρνηση του Ισραήλ τα κατηύθυνε μέσω των εταιρειών lobbying. Παρατηρείται μεγάλη αύξηση των ποσών που διαχειρίστηκε η Media Planning International.

Οι εταιρείες που ανέλαβαν την προώθηση συμφερόντων (2018)

Τα ποσά (\$) που έλαβαν οι εταιρείες lobbying για την προώθηση συμφερόντων το 2018.

Registrant	Total Spending (\$)
Media Planning International	33,235,798
World Zionist Organization	8,613,954
Jewish Agency American Section Inc	6,722,040
Arnold & Porter Kaye Scholer	1,438,634
MWW Group	440,000
Sidley Austin LLP	204,345

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2018)

Για το 2019, η επίσημη κυβέρνηση του Ισραήλ δαπάνησε \$16.029.857 για λόμπι ενώ εξίσου δραστήρια παρέμεινε και η παρουσία του WZO με δαπάνες \$9.548.488 αλλά και του JAFI που δαπάνησε \$5.259.163. Οι συνολικές δαπάνες ανήλθαν σε \$30.837.508.

Οι πηγές χρηματοδότησης για lobbying (2019)

Τα ποσά (\$) που δαπανήθηκαν για lobbying από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς δρώντες για το 2019.

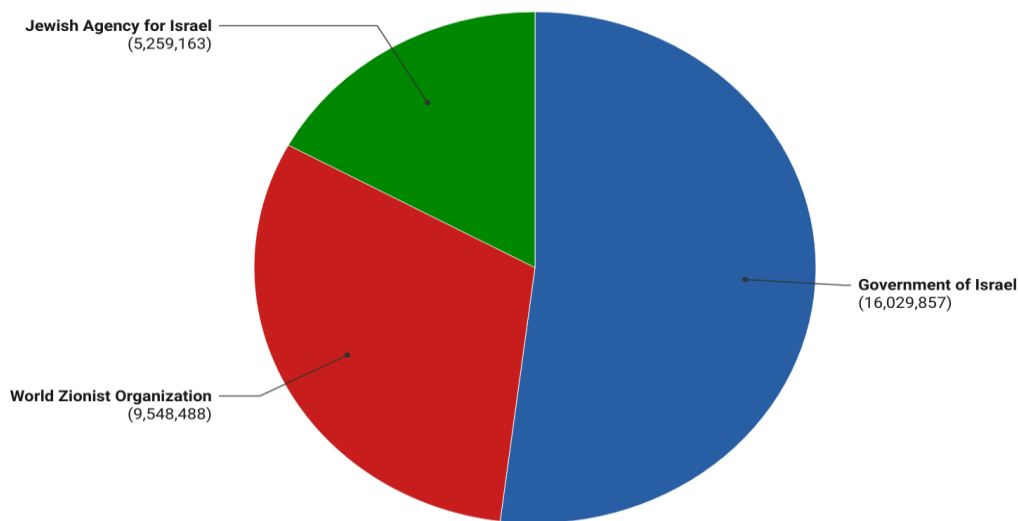

Chart: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΓΡΑΦΗΜΑ 3 - ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ LOBBYING (2019)

Τα ποσά που δαπανήθηκαν στις εταιρείες λόμπι για την προώθηση των συμφερόντων έχουν ως εξής:

Οι εταιρείες που ανέλαβαν την προώθηση συμφερόντων (2019)

Τα ποσά (\$) που έλαβαν οι εταιρείες lobbying για την προώθηση συμφερόντων το 2019.

Registrant	Total Spending (\$)
Media Planning International	14,798,078
World Zionist Organization	9,548,488
Jewish Agency American Section Inc	5,259,163
Arnold & Porter Kaye Scholer	774,143
MWW Group	440,000

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2019)

Εξίσου δραστήριες σε επίπεδο lobbying φαίνεται να είναι και ισραηλινές ιδιωτικές εταιρείες οι οποίες δαπανούν ποσά για εταιρικές υποθέσεις. Σύμφωνα με το Lobbying Disclosure Electronic Filing System του αμερικανικού Κογκρέσου, την τελευταία τριετία φαίνεται να δαπανώνται πενταψήφια ή εξαψήφια ποσά από εταιρείες ιδιωτικών συμφερόντων, όπως η Psagot Winery, Simplivia Healthcare Ltd., Rafael Advanced Defense Systems Ltd., Arotech Corporation και Sabra Dipping Company LLC (Query the Lobbying Disclosure Act Database).

4.2 ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Η έρευνά μας απέδειξε ότι οι αμερικανικές εκλογές κινητοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα εθνικά λόμπι με αποτέλεσμα τα ποσά που διοχετεύονται σε κόμματα και υποψηφίους να παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση κατά το προεκλογικό διάστημα. Αυτό αφορά και τις ενδιάμεσες εκλογές (mid-term elections), αλλά παρατηρείται κυρίως στις προεδρικές εκλογές.

Οι αμερικανικές εκλογές του 2020 προκάλεσαν μια πρωτοφανή κινητοποίηση για στις φιλοϊσραηλινές οργανώσεις και τα μεμονωμένα άτομα που υποστηρίζουν πολιτικούς υποψηφίους. Οι συνολικές δαπάνες από μεμονωμένους δωρητές και οργανώσεις άγγιξαν τα \$30.954.712 – ποσό περίπου διπλάσιο από αυτό που δαπανήθηκε τόσο για τις προηγούμενες προεδρικές εκλογές του (2016) όσο και για τις ενδιάμεσες εκλογές (2018). Η ραγδαία αυτή άνοδος οφείλεται σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα στις δωρεές που πραγματοποιήθηκαν από μεμονωμένους δωρητές (\$25.101.594) και οι οποίες είναι υπερδιπλάσιες από όλες τις προηγούμενες χρονιές. Τα ποσά αφορούν κατ' αποκλειστικότητα την υποστήριξη μίας καμπάνιας – όχι την προώθηση ενός αιτήματος σε κάποιο νομοθετικό σώμα.

Οι δαπάνες για τις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ

Τα ποσά που δαπανήθηκαν σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις από το 1990 μέχρι και το 2020

Election Cycle	Rank	Total Contributions	Contributions from Individuals	Contributions from PACs	Soft/Outside Money	Donations to Democrats	Donations to Republicans
2020	47	\$30,954,712	\$25,101,594	\$3,334,018	\$2,519,100	\$17,883,553	\$10,246,104
2018	51	\$15,327,208	\$12,509,785	\$2,821,323	\$-3,900	\$9,562,237	\$5,637,690
2016	57	\$15,511,867	\$12,673,172	\$2,840,531	\$-1,836	\$8,276,895	\$7,236,808
2014	51	\$12,084,763	\$8,873,418	\$2,935,845	\$275,500	\$6,531,501	\$5,254,712
2012	51	\$15,817,600	\$11,178,373	\$2,915,350	\$1,723,877	\$8,194,892	\$5,843,831
2010	43	\$12,760,217	\$9,771,889	\$2,988,328	\$0	\$8,079,580	\$4,493,622
2008	48	\$13,114,993	\$9,752,851	\$3,362,142	\$0	\$7,504,591	\$5,607,902
2006	41	\$11,339,380	\$8,186,827	\$3,122,553	\$30,000	\$5,715,891	\$4,346,799
2004	46	\$10,341,450	\$6,990,706	\$3,340,744	\$10,000	\$6,293,175	\$4,046,275
2002	45	\$8,649,677	\$4,253,176	\$2,946,501	\$1,450,000	\$6,238,401	\$2,408,276
2000	60	\$5,686,162	\$3,735,708	\$1,950,454	\$0	\$3,585,323	\$2,099,839
1998	47	\$5,660,118	\$3,435,037	\$2,104,331	\$120,750	\$3,669,038	\$1,991,080
1996	48	\$5,342,751	\$2,945,596	\$2,386,880	\$10,275	\$3,333,852	\$2,008,899
1994	55	\$2,666,709	\$70,650	\$2,386,059	\$210,000	\$2,011,197	\$654,512
1992	40	\$4,961,530	\$873,550	\$4,048,960	\$39,020	\$3,447,318	\$1,513,421
1990	25	\$4,292,862	\$192,614	\$4,100,248	\$0	\$3,006,749	\$1,286,113
Total	52	\$174,511,999	\$120,544,946	\$47,584,267	\$6,382,786	\$103,334,193	\$64,675,883

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecret.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ (2020)

Αν και δεν υπάρχει δυνατότητα ταύτισης των θέσεων του Λόμπι με κάποιο πολιτικό κόμμα, το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης κατευθύνθηκε προς τους υποψηφίους του Δημοκρατικού Κόμματος. Η πρακτική της χρηματοδότησης αμφοτέρων των δύο μεγάλων πολιτικών σχηματισμών με συγκριτική προτίμηση στο Δημοκρατικό Κόμμα παρατηρείται σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις. Στις προεδρικές εκλογές (2020), το Δημοκρατικό Κόμμα έλαβε \$17.814.430 ενώ το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα \$10.242.103 και τα υπόλοιπα κόμματα \$308.248.

Η κατανομή των δαπανών με βάση τα πολιτικά κόμματα - Εκλογές 2020

Τα ποσά που δαπανήθηκαν ανά κόμμα για τις Αμερικανικές Προεδρικές εκλογές του 2020 (\$)

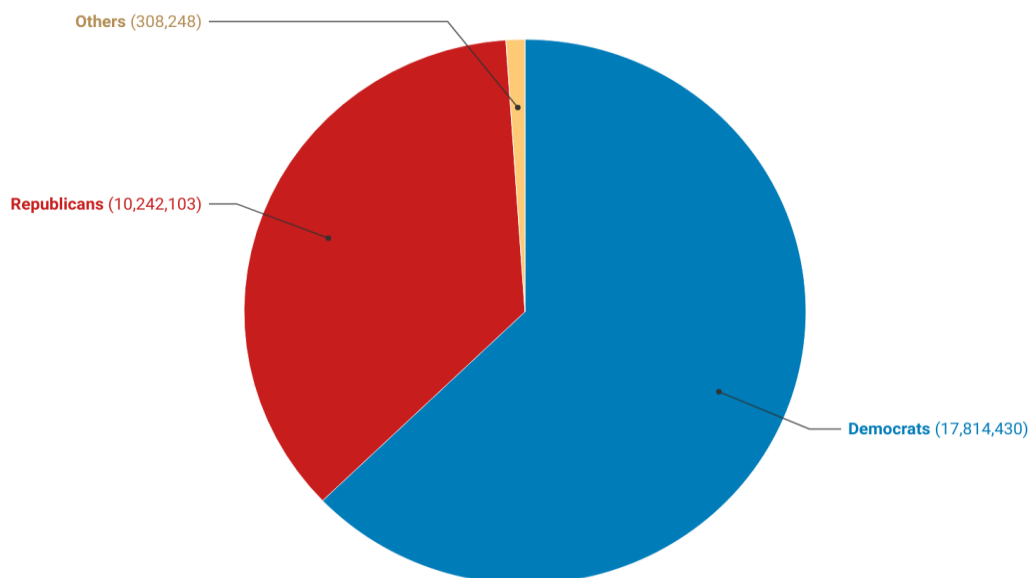

Chart: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΓΡΑΦΗΜΑ 4 - Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ (2020)

Σε ό,τι αφορά την προτίμηση των χρηματοδοτών για τις δαπάνες τους, παρατηρείται ισορροπία ανάμεσα σε εκπροσώπους για τη Βουλή των Αντιπροσώπων (House of Representatives) και τη Γερουσία (Senate) – τα δύο νομοθετικά σώματα που διαμορφώνουν το Κογκρέσο (Congress). Ειδικότερα, για τη Βουλή των Αντιπροσώπων δαπανήθηκαν συνολικά \$10.864.936, εκ των οποίων τα \$7.074.326 κατευθύνθηκαν προς Δημοκρατικούς (\$34.011 μέση συνεισφορά για τα 208 μέλη) και \$3.790.610 για τους Ρεπουμπλικάνους (\$31.327 μέση συνεισφορά για τα 121 μέλη).

House of Representatives - Η κατανομή δαπανών / κόμμα

Τα ποσά που δαπανήθηκαν ανά κόμμα για το House of Representatives

House	# of Members	Average Contribution	Total Contributions
Democrats	208	\$34,011	\$7,074,326
Republicans	121	\$31,327	\$3,790,610
Independents	0	\$0	\$0
TOTAL	329	\$33,024	\$10,864,936

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Για τη Γερουσία δαπανήθηκαν συνολικά \$8.811.019, εκ των οποίων \$3.135.743 (\$92.227 μέση συνεισφορά για 34 μέλη) κατευθύνθηκαν προς Δημοκρατικούς και \$5.673.681 (\$210.136 μέση συνεισφορά προς 27 μέλη) προς Ρεπουμπλικάνους υποψηφίους ενώ σε ανεξάρτητο υποψήφιο κατετέθη το ποσό των \$1.595. Η διαφορά που παρατηρείται εν προκειμένω είναι ότι οι δαπάνες για Ρεπουμπλικάνους υποψηφίους είναι υψηλότερες – ενδεχομένως λόγω της σύστασης των επιτροπών της Γερουσίας.

Senate - Η κατανομή δαπανών / κόμμα

Τα ποσά που δαπανήθηκαν ανά κόμμα για το Senate

Senate	# of Members	Average Contribution	Total Contributions
Democrats	34	\$92,227	\$3,135,743
Republicans	27	\$210,136	\$5,673,681
Independents	1	\$1,595	\$1,595
TOTAL	62	\$142,113	\$8,811,019

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΓΕΡΟΥΣΙΑ

Αντίστοιχη με τη γενικότερη εικόνα υπέρ των Δημοκρατικών είναι και η εικόνα που παρατηρείται στους μεμονωμένους υποψήφιους (για όλα τα χρίσματα) στις πρόσφατες εκλογές. Την προτίμηση των χρηματοδοτών φαίνεται ότι κέρδισε ο εκλεγμένος Αμερικανός πρόεδρος, Joe Biden, που έλαβε \$3.249.542. Η επιλογή αυτή συνδέεται με την κάθοδό του για το προεδρικό χρίσμα, την υπεροχή των Δημοκρατικών στις δημοσκοπήσεις που διενεργούνταν κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου αλλά και την παραδοσιακή στήριξη των Jewish – Americans στους Δημοκρατικούς. Από την πλευρά των Ρεπουμπλικάνων, ιδιαίτερη στήριξη φαίνεται πως είχε ο υποψήφιος γερουσιαστής David Perdue που έλαβε \$1.053.098 ενώ εξίσου υψηλά ήταν τα ποσά και για τον δημοκρατικό υποψήφιο γερουσιαστή Jon Ossoff, που έλαβε \$701.688.

Οι δαπάνες για τους υποψήφιους - Προεδρικές Εκλογές 2020

Οι υποψήφιοι που έλαβαν τα μεγαλύτερα ποσά από το ισραηλινό λόμπι για την εκλογική αναμέτρηση του 2020

Rank	Candidate	Office	Amount
1	Biden, Joe (D)		\$3,249,542
2	Perdue, David (R-GA)	Senate	\$1,053,098
3	Ossoff, Jon (D-GA)	Senate	\$701,688
4	Melton-Meaux, Antone (D-MN)		\$648,957
5	Loeffler, Kelly (R-GA)	Senate	\$615,969
6	Zeldin, Lee (R-NY)	House	\$567,476
7	Engel, Eliot (D-NY)	House	\$545,933
8	Graham, Lindsey (R-SC)	Senate	\$466,665
9	Warnock, Raphael (D-GA)	Senate	\$444,659
10	Greenfield, Theresa (D-IA)		\$406,454
11	McSally, Martha (R-AZ)	Senate	\$399,823
12	Ernst, Joni (R-IA)	Senate	\$382,453
13	McConnell, Mitch (R-KY)	Senate	\$380,928
14	Bullock, Steve (D-MT)		\$346,644
15	Gideon, Sara (D-ME)		\$312,514
16	Harrison, Jaime (D-SC)		\$309,525
17	Luria, Elaine (D-VA)	House	\$307,932
18	Gross, Al (I-AK)		\$306,653
19	Kelly, Mark (D-AZ)	Senate	\$294,306
20	Daines, Steven (R-MT)	Senate	\$291,466

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecret.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 - ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

Τέλος, το Ρεπουμπλικανικό κόμμα λαμβάνει την κύρια χρηματοδότησή του από το Republican Jewish Coalition που μόνο στις τελευταίες εκλογές δαπάνησε \$3.090.961 για την εκστρατεία του κόμματος και μεμονωμένων υποψηφίων του. Αντίθετα, το Δημοκρατικό Κόμμα φαίνεται να έχει περισσότερα PACs και συμμαχίες που στηρίζουν τις πολιτικές του απόψεις και τους μεμονωμένους υποψηφίους του και οι οποίοι προβαίνουν σε μικρότερης έκτασης δαπάνες. Αυτό επιβεβαιώνει και την παρατήρηση ότι

το λόμπι δεν αποτελεί παρά μια ευρύτερη έννοια που ενσωματώνει διαφορετικά, ενίοτε αντικρουόμενα, συμφέροντα.

Οι χρηματοδοτήσεις των οργανώσεων - Προεδρικές Εκλογές 2020

Τα ποσά που διοχετεύτηκαν από ισραηλινικές και φιλο-ισραηλινές οργανώσεις στις Προεδρικές Εκλογές του 2020

Contributor	Amount
Republican Jewish Coalition	\$3,090,961
JStreetPAC	\$2,651,860
Pro-israel America PAC	\$1,621,146
NorPAC	\$1,183,369
Democratic Majority for Israel	\$977,635
Joint Action Cmte for Political Affairs	\$484,648
Us Israel pac	\$235,422
Citizens Organized PAC	\$173,000
To Protect Our Heritage PAC	\$170,300
American Principles	\$159,801
Desert Caucus	\$120,000
National Action Cmte	\$119,925
Maryland Assn for Concerned Citizens	\$88,000
Heartland PAC	\$82,500
Friends of Israel	\$80,524
Grand Canyon State Caucus	\$71,000
SunPAC	\$68,923
National PAC	\$65,500
Americans United in Support of Democracy	\$64,600
City PAC	\$59,500

*Τα ποσά που αναφέρονται παραπάνω είναι αθροιστικά. Αφορούν χρηματοδοτήσεις προς όλα τα πολιτικά κόμματα και τους μεμονωμένους υποψηφίους.

Table: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecret.org • Created with Datawrapper

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 - ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LOBBYING (2020)

4.3 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΕΘΝΙΚΑ ΛΟΜΠΙ

Στη συγκεκριμένη ενότητα γίνεται συγκριτική προσέγγιση των οικονομικών μεγεθών που δαπανώνται από τα μεγαλύτερα εθνικά λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες – στα οποία ανήκει

και το ισραηλινό λόμπι. Η συγκεκριμένη καταγραφή αποσκοπεί να εντάξει το ισραηλινό λόμπι σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και να απαντήσει στο εξής ερώτημα: δαπανά το ισραηλινό λόμπι τα μεγαλύτερα ποσά για την προώθηση συμφερόντων στην Ουάσιγκτον;

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, η Νότια Κορέα κατέχει τα ηνία στις δαπάνες για λόμπι με \$102.142.061, ακολουθεί η Ιαπωνία με \$91.747.100 και στη συνέχεια τρίτο το Ισραήλ με \$88.774.943 λίγο πιο πάνω από το Κατάρ και τις Νήσους Μάρσαλ. Τα πέντε πιο ισχυρά λόμπι δαπανούν το 30% του συνολικού ποσού που διατίθεται για lobbying.

Οι μεγαλύτερες συνολικές δαπάνες για lobbying στις ΗΠΑ

Τα ποσά που δαπανήθηκαν σε ετήσια βάση από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς

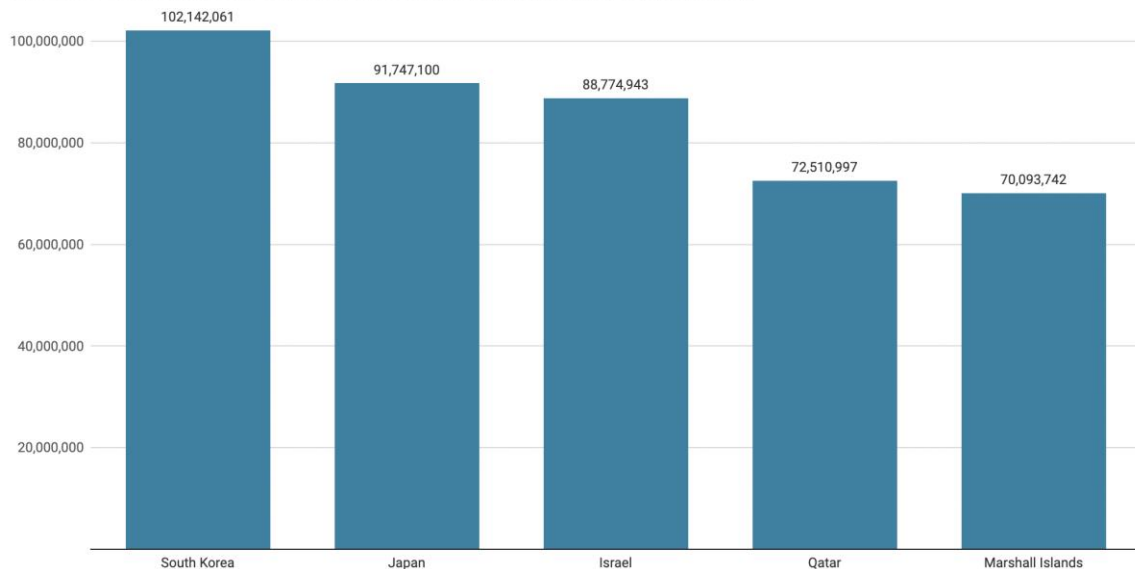

Chart: Alexandros Fotiadis • Source: [OpenSecret.org](https://www.opensecrets.org) • Created with Datawrapper

ΓΡΑΦΗΜΑ 5 - ΟΙ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ LOBBYING

Σε ό, τι αφορά τις δαπάνες που γίνονται κατ' αποκλειστικότητα από τις κυβερνήσεις, δηλαδή, χωρίς τους διάφορους Μη Κυβερνητικούς Δρώντες, τα ποσά εμφανίζονται ελαφρώς διαφοροποιημένα. Σύμφωνα και με τον σχετικό πίνακα που παρατίθεται παρακάτω, η κυβέρνηση της Ιαπωνίας κάνει τις υψηλότερες δαπάνες με \$76.712.389 ενώ ακολουθούν η Νότια Κορέα, τα Νησιά Μάρσαλ, η Σαουδική Αραβία και στην πέμπτη θέση το Ισραήλ με \$50.478.087. Στις αρχές της δεκαετίας σημειώθηκε πτώση στις κυβερνητικές δαπάνες που έφταναν στο Κογκρέσο για lobbying. Οι κυβερνητικές οργανώσεις από παραπάνω από 130 χώρες δαπάνησαν λιγότερα από \$460 εκατ. το 2010 σημειώνοντας μείωση της τάξης του 6% σε σχέση με το 2009, οπότε και έφτασαν περί τα \$486 εκατ. (Knott, 2011)

Οι υψηλότερες κυβερνητικές δαπάνες για λόμπι (2019)

Τα υψηλότερα ποσά που δαπάνησαν οι επίσημες κυβερνήσεις για λόμπι στις ΗΠΑ το 2019.

Chart: Αλέξανδρος Φωτιάδης • Source: OpenSecrets.org • Created with Datawrapper

ΓΡΑΦΗΜΑ 6 - ΟΙ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ LOBBYING

Με βάση τα διαθέσιμα ανοικτά δεδομένα που παρατίθενται παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι το Ισραηλινό λόμπι δεν είναι το πρώτο σε συνολικές δαπάνες εθνικό λόμπι. Τόσο σε ό, τι αφορά τις συνολικές δαπάνες για την προώθηση συμφερόντων όσο και αυτές που περιορίζονται κατ' αποκλειστικότητα από κυβερνητικούς πόρους, υπάρχουν κράτη με πολύ υψηλότερες δαπάνες (έως και 50% περισσότερο) του Ισραήλ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έρευνα για το Ισραηλινό Λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες απέδειξε ότι δεν αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα διαμόρφωσης της αμερικανικής πολιτικής απέναντι στο Ισραήλ, και εν γένει στη Μέση Ανατολή, αλλά διαδραματίζει ρόλο στην προώθηση των εθνικών συμφερόντων στην Ουάσιγκτον στο πλαίσιο μιας εκλογικευμένης και νόμιμης επιδίωξης των στρατηγικών στοχεύσεών του.

Η γενικότερη στάση των ΗΠΑ απέναντι στο Ισραήλ βασίζεται στις στρατηγικές στοχεύσεις για προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή, την πολυετή και σταθερή συνεργασία τους για περιφερειακά ζητήματα, την προώθηση του μοναδικού δημοκρατικού καθεστώτος στην περιοχή, αλλά και τη ρήξη με την τρομοκρατία. Ωστόσο, η ενεργός εμπλοκή των ΗΠΑ σε ζητήματα που στρέφονται γύρω από το Μεσανατολικό, έχει ερείσματα και στην ενασχόληση του λόμπι.

Το Λόμπι, ως ομάδα πίεσης, διαθέτει ένα ευρύ δίκτυο επαφών και σχέσεων με σημαντικούς εταίρους που βρίσκονται στην αμερικανική διοίκηση, τις δεξαμενές σκέψης, τα πανεπιστήμια, τα ΜΜΕ και τις επιχειρήσεις ενώ κινητοποιεί μεγάλο αριθμό ψηφοφόρων και υψηλές χρηματοδοτήσεις παρά τον περιορισμένο αριθμό των Jewish – Americans. Οι κατήγοροί του επιρρίπτουν ευθύνες για σκόπιμη δημιουργία δικτύων που, όμως, περισσότερο εντάσσονται σε μια εκλογικευμένη προσπάθεια προώθησης συμφερόντων, αντίστοιχης με των υπολοίπων εθνικών ομάδων. Η διεισδυτικότητά του σε σημεία – τομή της αμερικανικής κοινωνίας βασίζεται τόσο στις προσπάθειές του όσο και στην πεποίθηση της κοινής γνώμης για το δίκαιο των θέσεων του κράτους του Ισραήλ.

Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του, είναι παρεμφερής με όλα τα υπόλοιπα λόμπι στις ΗΠΑ. Αυτό που ενδέχεται να διαφέρει είναι η δυναμική του και η δυνατότητά του να επιτύχει τις στρατηγικές στοχεύσεις του. Υπό αυτό το πρίσμα, όλες οι αντιεπιστημονικές θεωρίες και εν γένει οι θεωρίες συνωμοσίας κρίνονται ανεπαρκείς σε δεδομένα και μεθοδολογική ανάλυση. Η συζήτηση γύρω από το ισραηλινό λόμπι και την ύπαρξή του είναι στην πραγματικότητα μία συζήτηση που αφορά εν γένει την ύπαρξη των lobbies στην Ουάσιγκτον, υπό την έννοια ότι κάθε επιτυχημένο λόμπι μπορεί να διαμορφώσει συνθήκες άσκησης ισχυρής πίεσης σε οποιοδήποτε κέντρο λήψης αποφάσεων.

Δομικά δεν αποτελεί ενιαία οντότητα αλλά συνδυασμό συλλογικοτήτων που

επιδιώκουν την προώθηση των συμφερόντων του Ισραήλ. Τα συμφέροντα δεν είναι πάντοτε κοινά ούτε υπόκεινται σε μία κεντρική γραμμή εξουσίας αλλά εναρμονίζονται με τις στρατηγικές επιδιώξεις του Ισραήλ και συχνά προέρχονται ως αποτέλεσμα επικοινωνίας με κρατικούς δρώντες. Τα συμφέροντα μπορεί να είναι πολιτικά, γεωπολιτικά, κοινωνικά ή ακόμη και πολιτιστικά.

Το λόμπι δεν ταυτίζεται με κάποια εκ των δύο πολιτικών παρατάξεων. Η έρευνα απέδειξε ότι, για παράδειγμα, στις πρόσφατες αμερικανικές εκλογές υπήρξαν ομάδες που υποστήριζαν υποψηφίους και από τις δύο πολιτικές παρατάξεις, ανάλογα με την περιφέρεια εκλογής και την πολιτική ατζέντα τους. Η γενικότερη τάση, ωστόσο, είναι να υποστηρίζονται κατά κύριο λόγο υποψήφιοι του Δημοκρατικού Κόμματος. Το πολιτικό σύστημα των ΗΠΑ με τους χαλαρούς πολιτικούς συνασπισμούς αντί της αυστηρής κομματικής ηγεσίας και τη δυνατότητα υπέρβασης της κομματικής γραμμής ευνοεί την υποστήριξη υποψηφίων από αμφότερες τις πλευρές.

Αναφορικά με τις οικονομικές δυνατότητες, το λόμπι δαπάνησε σε μια τριετία (2017-19) πάνω από \$88 εκατ. Ωστόσο, δεν αποτελεί το πρώτο σε δαπάνες εθνικό λόμπι, ούτε σε συνολικές αλλά ούτε σε αμιγώς κυβερνητικές δαπάνες. Συνεπώς, καταρρίπτεται η θεωρία που θέλει το Ισραήλ να κάνει ασύγκριτα υψηλές δαπάνες για λόμπι συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη.

Μεγάλο ποσοστό της χρηματοδότησής του προέρχεται από μη κυβερνητικούς δρώντες ενώ σημασία στην υποστήριξη των θέσεων του παίζει η κεφαλαιοποίηση μη οικονομικών, ανθρωπίνων πόρων. Αυτό συνεπάγεται και τη διαμόρφωση μίας ισχυρής ταυτοτικής συνείδησης που ξεπερνά τα στενά όρια των κρατικών – κυβερνητικών δομών και, φυσικά, τη δυνατότητα συντονισμού μεταξύ των διαφόρων κέντρων για την προώθηση ενός σκοπού. Οι δρώντες αυτοί δεν καταφεύγουν σε εταιρείες λόμπι αλλά διαχειρίζονται τα κεφάλαιά τους και αξιοποιούν τα δίκτυά τους.

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

Πληροφορίες για την παροχή εξωτερικής βοήθειας από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής στο Ισραήλ

<https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33222.pdf> (πρόσβαση: 09/05/2021)

Οι δαπάνες του Ισραηλινού Λόμπι στις ΗΠΑ.

<https://www.opensecrets.org/> (πρόσβαση: 04/04/2021)

Lobbying Disclosure Electronic Filing System

<https://soprweb2.senate.gov/newregistrant/> (πρόσβαση 22/03/2021)

Το Ολοκαύτωμα των Εβραίων και οι θηριωδίες τις ναζιστικής Γερμανίας

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/introduction-to-the-holocaust>

(πρόσβαση: 08/03/2021)

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αρανίτου, Β. (2012). *Κοινωνικός διάλογος και εργοδοτικές οργανώσεις. Από τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων στην ηγεμονία των αγορών*. Αθήνα: Σαββάλας.

Γουόλτ, Σ. (2007). *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Μαυρογορδάτος, Γ. (2001). *Ομάδες πίεσης και Δημοκρατία*. Αθήνα: Πατάκης.

Λάβδας, Κ. (2004). *Συμφέροντα και πολιτική: Οργάνωση συμφερόντων και πρότυπα διακυβέρνησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Λάβδας, Κ. (2012). *Αμερική: Πολιτική ανάπτυξη, δημοκρατία και εξωστρέφεια στις ΗΠΑ*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

De Montlibert, C. (2006). *Η πολιτική κυριαρχία; μετάφραση Κική Καψαμπέλη*, Αθήνα: Καρδαμίτσα.

Heywood, A. (2006). *Εισαγωγή στην Πολιτική*. Αθήνα: Πόλις.

Roskin, M., Cord, R., Medeiros, J. & Jones, W. (2008). *Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο,

Hague, R., & Harrop, M. (2005). *Συγκριτική Πολιτική και Διακυβέρνηση*. Εκδόσεις Κριτική

- Ashton, N. (2007). *The Cold War in the Middle East regional conflict and the superpowers, 1967-73*. London; New York: Taylor & Francis-e-Library.
- Bard, Mitchell. (2007). *Exclusive Book & Movie Reviews: Walt and Mearsheimer's Lobby Fantasies* NY: Farrar. Strauss and Giroux.
- Bauer, R., Sola Pool, I. & Dexter, L. (1963). *American Business and Public Policy*. New York: Atherton.
- Benson, M.T. (1997). *Harry S. Truman and the Founding of Israel*. Praeger
- Bhayani, P.D. (2006). *Dean Attacks 'Israel Lobby'*. The Harvard Crimson [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.thecrimson.com/article/2006/3/21/dean-attacks-israel-lobby-in-an/>
- Bruck, C. (2014, August 25). *Friends of Israel*. *The New Yorker* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.newyorker.com/magazine/2014/09/01/friends-israel>
- Bukhari, J. (2017, March 8). *Wall Street Spent \$2 Billion Trying to Influence the 2016 Election*. *Fortune* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://fortune.com/2017/03/08/wall-street-2016-election-spending/>
- Celler, E. (1958, September) *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 319, Unofficial Government: Pressure Groups and Lobbies
- Chomsky, N. (2006) *The Israel Lobby?* Znet.
- Clyne, M. (2006, March 23). *A Harvard School Distances Itself from Dean's Paper*. *The Sun* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.nysun.com/national/harvard-school-distances-itself-from-deans-paper/29638/>
- Cohen, P. (2007, August 16). *Backlash Over Book on Policy for Israel*. *The New York Times* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.nytimes.com/2007/08/16/books/16book.html>
- Cole, J. (2009). *Bin Laden Message – US Gov. translation*. Informed Comment [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.juancole.com/2009/09/bin-laden-message-us-gov-translation.html>
- Collins, S.D. & Goldberg, G.S. (2013). *When Government Helped: Learning From the Successes and Failures of the New Deal*. Oxford: Oxford University Press, Incorporated.
- De Tocqueville, Alexis. (1838-40). *Democracy in America*. New York, Allard and Saunders

De Tocqueville, A. & Heffner, R. (1956). *Democracy in America Paperback - A Mentor Book*; 1St edition.

Dekmejian, R.H. & Themelis, A. (1997). *Ethnic lobbies in U.S. foreign policy: A comparative analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish lobbies*, Athens: Institute of International Relations.

Dershowitz, A. (2006). *Debunking the Newest--and Oldest--Jewish Conspiracy: A Reply to the Mearsheimer-Walt "working Paper"*. Harvard University, John F. Kennedy School of Government.

Ellis Ferrin, S. (2005). *Tasks and Strategies of In-house Lobbyists in American Colleges and Universities*. International Journal of Educational Advancement, 5(2), 180-191.

Etzioni, A. (2011, May 10). *Small Lies, Big Lies, and the Israel Lobby (Part II)*. Huffington Post [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: https://www.huffpost.com/entry/small-lies-big-lies-and-t_1_b_67362?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lb3aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAG_EtayHv9QYQGxgz87kFS2Gc9DFiG5AKqs2szRoTYqdIagt8tqxGYW0drm6GOtnbQIDT90oe87s-WXBwxf4gnfjFIyIdJ08cmsJnm2A5jNAvo-momgwV-7eC1JHco1F5f-cxl5fVIlMwLCWYT7GK7MorTqqukWccsLRE5iN1RCh

Fenton, J. (1966). *People and parties in politics: unofficial makers of public policy*. University of Massachusetts: Scott, Foresman and Company, Glenview.

Financial Times, (2006). *America and Israel*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <http://news.ft.com/cms/s/8ed824fc-c11b-11da-9419-0000779e2340.html#selection-1412.0-1412.1>

Findley, P. (1985). *They dare to speak out: people and institutions confront Israel's lobby*. Westport, Conn.: Lawrence Hill & Company.

Fisk, R. (2006). *United States of Israel?*. The Independent.

Friedman, G. (2009). *Jewish Lobby in the United States Handbook: Organization, Operations*. USA International Business Publications.

Fritsch, P. (1979). *Le discours de l'éducation des adultes: un processus ideologique*. Paris.

- Gold, D. (2006). *The Basis of the U.S.-Israel Alliance - An Israeli Response to the Mearsheimer-Walt Assault*. Jerusalem Center for Public Affairs. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <http://www.jcpa.org/brief/brief005-20.htm>
- Gross, M. (Jan, 2007). *THE ISRAEL LOBBY*. Foreign Affairs, 86, 180.
- Grossman, G.M. (2002). *Interest groups and trade policy*, Princeton: Princeton University.
- Hamilton, A. et al., (2003). *Federalist*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holyoke, T. (2014). *Interest Groups and Lobbying: Pursuing Political Interests in America*. New York: Westview Press.
- Hrebenar, R.J. & Morgan, B.B. (2009). *Lobbying in America: A Reference Handbook*. Library of Congress Cataloging - in - Publication Data.
- Huntington, S.P. (1999). *The Lonely Superpower*, Foreign Affairs.
- Judt, T. (2006, April 19). *A Lobby, Not a Conspiracy*, *The New York Times* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.nytimes.com/2006/04/19/opinion/a-lobby-not-a-conspiracy.html>
- Kartin, A. & Schnell, I. (2008). *The 'Demographic Rogue' and Borders in the Land of Israel*. Espace Populations Sociétés, 2008(2008/3), 411-422.
- Katz, K. (1985). *AIPAC: The Creation and the Influence of a Congressional Lobby*. Wellesley College.
- Kerr, W.R., Lincoln, William F & Mishra, P. (2011). *The Dynamics of Firm Lobbying*. Cambridge, Mass: National Bureau of Economic Research.
- Kirchgaessner, S. & Buck, T. (2005). *Brussels braces for a US lobbying invasion*. *Financial Times*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.ft.com/content/60881cfc-3358-11da-bd49-00000e2511c8>
- Kirsch, A. (2012). *Framed, Tablet* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/framed-2>
- Knott A. (2011, September 14). *Lobbying by Foreign Countries Decreases*. *Roll Call*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.rollcall.com/2011/09/14/lobbying-by-foreign-countries-decreases/>

- Kokalitcheva, K. (2016, July 13). *Government Lobbyists Are More Nimble Than Ever*. Fortune. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://fortune.com/2016/07/13/government-lobbyists-social-media/>
- Lando, M. (2008, March 30). *Kissinger: US public still committed to Israel*. Jerusalem Post [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.jpost.com/international/kissinger-us-public-still-committed-to-israel>
- Lendman, S., & Veltmeyer, H. (2010). *Chapter Twelve. James Petras On The Israeli Lobby*, Essays in Honour of James Petras (Vol. 21, Studies in Critical Social Sciences, pp. 273-283).
- Logan, E.B. (1929). *Lobbying*. The Annals of the American Academy of Political and Social Science.
- Malkin, M. (2002, March 14). *Why New Campaign Finance Laws Will Punish Free Speech, But Not Corruption*. Capitalism Magazine. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <http://www.capmag.com/article.asp?ID=1487>
- Manhood, H.R. (1967). *Pressure groups in American politics*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Mead, W.R. (2007, November/December). *Jerusalem Syndrome*. Foreign Affairs. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/review-essay/2007-11-01/jerusalem-syndrome>
- Mead, W.R. (2008, July/August). *The New Israel and the Old*. Foreign Affairs [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.foreignaffairs.com/articles/israel/2008-06-01/new-israel-and-old>
- Mearsheimer, J.J., & Walt, S.M. (2006). *The Israel lobby and U. S. foreign policy*. Middle East Policy, 13(3), 29-87.
- Mearsheimer, J.J., & Walt, S.M. (2007). *The Israel lobby and US foreign policy*. Macmillan.
- Medoff, R. (2002). *Jewish Americans and Political Participation: A Reference Handbook*. ABC –Clio.
- Milbrath, L.W. & McNally, R. (1963) *The Washington Lobbyists*. American Political Science Review, 58, issue 3.
- Miller, C. (1987). *Lobbying the Government*. Basil Blackwell Ltd.

- Morton, W. (2010). *Philosophy, The Federalist, and the Constitution*. Oxford: Oxford University Press.
- Nesterovych, V. (2016). *International standards for the regulation of lobbying (EU, CE, OECD, CIS)*. Krytyka Prawa. tom 8 [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: https://www.academia.edu/36969292/International_standards_for_the_regulation_of_lobbying_EU_CE_OECD_CIS
- Oren, M.B. (2002). *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*, Oxford University Press.
- Oren, M.B. (2008, May 07). *Israel Is Now America's Closest Ally*. *The Wall Street Journal* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.wsj.com/articles/SB121011902390872015>
- Perkins, T. (2019, February 15). *Pro-Israel donors spent over \$22m on lobbying and contributions in 2018*. *The Guardian* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.theguardian.com/us-news/2019/feb/15/pro-israel-donors-spent-over-22m-on-lobbying-and-contributions-in-2018>
- Petras, J. (2006, April 06). *Noam Chomsky, and the Pro-Israel Lobby: Fourteen Erroneous Theses*. *Rebellion.org* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://rebellion.org/noam-chomsky-and-the-pro-israel-lobby-fourteen-erroneous-theses/>
- Plumer, B. (2011, October 10). *The outsized returns from lobbying*. *The Washington Post*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: https://www.washingtonpost.com/blogs/ezra-klein/post/the-outsized-returns-from-lobbying/2011/10/10/gIQADSNEaL_blog.html
- Ruff, P. & Aziz, K. (2004). *Lobbying In Managing Communications in a Crisis*. Routledge.
- Rutten, T. (2007, September 12). *Israel's lobby as scapegoat*. *Los Angeles Times* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2007-sep-12-et-rutten12-story.html>
- Safian, A. (2006, March 22). *Harvard backs away from Israel Lobby Professors; Removes Logo from Controversial Paper*. *Camera* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.camera.org/article/harvard-backs-away-from-israel-lobby-professors-removes-logo-from-controversial-paper/>
- Saikal, A. & Schnabel, A. (2002). *Democratization in the Middle East: Experiences, Struggles, Challenges*. Shibuya-ku: United Nations University Press.
- Schneer, J. (2011). *The Balfour Declaration: The Origins of the Arab-Israeli Conflict*.

- Bloomsbury.
- Smith, G.F. (2007). *Foreign Agents - The American Israel Public Affairs Committee from the 1963 Fulbright Hearings to the 2005 Espionage Scandal*. Institute for Research: Middle Eastern Policy.
- Solomon, N. (2006, April 13). *The Lobby and the Bulldozer*. Mearsheimer, Walt, and Corrie. *Huffington Post*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: https://www.huffpost.com/entry/the-lobby-and-the-bulldoz_b_19028
- Sombart, W. (1976). *Why is there no Socialism in the United States?*. Springer.
- Straus, R.J. (2009). *Lobbying the Executive Branch: Current Practices and Options for Change*. Congressional Research Service.
- Walt, S. (2006, April 04). *Job move not linked to article on israel*: [LONDON 1ST EDITION]. Financial Times.
- Walt, S. (2008). *The Israel Lobby*. Palestine - Israel Journal of Politics, Economics, and Culture, 15(1/2), 140-146.
- Walt, S. (2009, September 15). *Bin Laden's book club*. *Foreign Policy* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://foreignpolicy.com/2009/09/15/bin-ladens-book-club/>
- Walt, S. (2019). *How (and How Not) to Talk About the Israel Lobby*. *Foreign Policy*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://foreignpolicy.com/2019/02/15/how-and-how-not-to-talk-about-the-israel-lobby/>
- Weiss, P. (2006, April 27). *Ferment Over The Israel Lobby*. *The Nation* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο σε: <https://www.thenation.com/article/archive/ferment-over-israel-lobby/>
- Wilson, J.Q. (1995). *Political organizations*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Wisse, R. R. (2006, March 22). *Israel lobby*. Wall Street Journal.
- YNetNews. (2016, June 4). *KKK leader praises essay on Israel lobby*. Associated Press. [Διαδίκτυο: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3236965,00.html>]
- Zetter, L. (2011). *Lobbying: The Art of Political Persuasion* (2nd Edition). Harriman House.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Αν, για παράδειγμα, πρόκειται για ομάδα ειδικού σκοπού (π.χ. ομάδα κατοίκων μιας κωμόπολης που δεν επιθυμεί την προγραμματισμένη κατασκευή εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην περιοχή - γνωστές και ως ομάδες NIMBY) συνήθως διαλύεται μετά την επίτευξη αυτού και άρα διατηρεί έναν πιο βραχύβιο ρόλο με πιο χαλαρή ιεραρχία και ανίσχυρες δομές εξουσίας, ενώ, αντίθετα, αν επιδιώκει ευρύτερους κοινωνικούς ή πολιτικούς στόχους (π.χ. η προστασία των ζώων υπό εξαφάνιση) τότε παρουσιάζει μεγαλύτερη διάρκεια ζωής και πιο ισχυρές δομές στην κοινωνία που συχνά ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Ο Michels απαριθμεί επτά λόγους για τους οποίους υπάρχει η κυριαρχία της μειοψηφίας: η οργάνωση σημαίνει εξειδίκευση και κατανομή ρόλων, τα προσόντα είναι άνισα κατανεμημένα, ο διαθέσιμος χρόνος δεν είναι ο ίδιος για όλους, ο οικονομικός παράγοντας διαμορφώνει ισορροπίες, τα αξιώματα προσφέρουν γνώση και εμπειρία στα άτομα, η σύγκρουση επιβάλλει ενότητα και συσπείρωση και, φυσικά, η συνήθεια που επιτρέπει στους αξιωματούχους να τα κρατούν για όσο διάστημα επιθυμούν (Μαυρογορδάτος, 2001: 199 – 204). Με δεδομένο ότι η νομιμοποίηση της ηγεσίας μιας ομάδας πίεσης αποτελεί αναγκαίο παράγοντα για τη λειτουργία της, ο εκδημοκρατισμός της λειτουργεί προς όφελος τόσο των μελών όσο και της ίδιας της διοικητικής ομάδας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Ο πλουραλισμός είναι το σύστημα εκπροσώπησης συμφερόντων που συγκροτείται από μεγάλο αριθμό οργανώσεων που δε διαθέτουν κρατική άδεια, αναγνώριση, επιχορήγηση ή οικονομική ενίσχυση και δεν ελέγχονται από το κράτος. Από την άλλη πλευρά ο κορπορατισμός περιγράφεται ως «ένα σύστημα εκπροσώπησης συμφερόντων που συγκροτείται από περιορισμένο αριθμό μοναδικών, υποχρεωτικών, μη ανταγωνιστικών, λειτουργικά οριοθετημένων και ιεραρχημένων οργανώσεων που έχουν κρατική αναγνώριση ή άδεια και στις οποίες απονέμεται σκόπιμα μονοπώλιο

εκπροσώπησης των αντίστοιχων κατηγοριών, με αντάλλαγμα ορισμένους περιορισμούς στην επιλογή ηγεσίας και στην άρθρωση αιτημάτων» (Schmitter, 1979 στο Αρανίτου, 2012: 68 - 69).

Η λογική της παράδοσης του πλουραλισμού, που ευδοκimei κυρίως στις ΗΠΑ, υποστηρίζει πως η παρουσία πολλών και διαφορετικών ομάδων με κοινά ή αντικρουόμενα συμφέροντα δημιουργεί ισορροπίες, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση να στηρίζεται σε πολλές ομάδες και καμία ελίτ να μην αποκτά υπερεξουσίες (Hague & Harrop, ο.π.: 319). Υπό αυτό το πρίσμα, ο πλουραλισμός πρεσβεύει ότι οι εκροές του πολιτικού συστήματος είναι αποτέλεσμα ανταγωνιστικών διαδικασιών, οι ομάδες συμφερόντων δεν καταλήγουν σε μονοπωλιακή χρήση της εξουσίας, οι συγκρούσεις επιλύονται με ειρηνικά μέσα (π.χ. εκλογές) και κάθε μέλος της κοινωνίας ανήκει και σε πολλές και διαφορετικές ομάδες (Heywood, 2006: 385). Οι επικριτές του πλουραλισμού, ωστόσο, επισημαίνουν πως οι ομάδες δεν ανταγωνίζονται με ίσους όρους, το κράτος δε λαμβάνει απλά επιδιαιτητικό αλλά διαμορφωτικό ρόλο, αγνοεί τη μεροληψία της πολιτικής κουλτούρας (π.χ., πιο εύκολο να ευδοκιμήσει μία μετριοπαθής μεταρρύθμιση) ενώ, τέλος, ο ανταγωνισμός υπόκειται και σε κοινά συμφέροντα που βασίζονται σε συμφέροντα ηγετών με κοινή εθνικότητα, κοινωνική τάξη κ.α. (Rogue, Harrop, ο.π.: 418 - 422)

Στον αντίποδα, ο κορπορατισμός ή, όπως διαφορετικά ονομάζεται, το σύστημα των κυρίαρχων εταίρων, βασίζεται στις κορυφαίες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και τη συνδιαλλαγή τους με την πολιτική εξουσία για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων δομείται με γνώμονα τις απόψεις εργοδοτών, εργαζομένων και πολιτικής ηγεσίας - μία σύγχρονη μορφή σύναψης κοινωνικού συμβολαίου που, όμως, επιτρέπει μόνο σε μειοψηφίες να έχουν συμμετοχή διαμέσου της εκπροσώπησης των δύο εταίρων (Roskin, Cord, Medeiros, Jones, ο.π.: 321). Το σύστημα αυτό έχει παρακμάσει ακόμη και σε κράτη όπου παραδοσιακά είχε ισχύ, όπως η Αυστρία. Πλέον υφίσταται με ελαφρώς διαφοροποιημένη μορφή σε κράτη όπως η Ολλανδία και η Ιρλανδία, οι κυβερνήσεις των οποίων επεδίωξαν κατ' αυτόν τον τρόπο να ενισχύσουν τη θέση της κρατικής οικονομίας (Rogue, Harrop, ο.π.: 416 - 417).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα για τις μεθόδους λειτουργίας αυτού

του λόμπι ήταν ο Πόλεμος του Κόλπου (1990-91). Μετά την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, η εξόριστη κυβέρνηση του Κουβέιτ πλήρωσε την εταιρεία "Hill+Knowlton" προκειμένου να τη στηρίξει σε επίπεδο lobbying στο Κογκρέσο με 11.5 δισ. δολάρια. Στις 10 Οκτωβρίου του 1990, ένα 15χρονο κορίτσι κατέθεσε ότι είδε ιρακινούς στρατιώτες να βγάζουν μωρά από τους θαλάμους και να τα αφήνουν να πεθαίνουν μέσα στα νοσοκομεία του Κουβέιτ. Το αποτέλεσμα ήταν η κοινή γνώμη να ευαισθητοποιηθεί γύρω από το ζήτημα. Αργότερα έγινε γνωστό ότι η 15χρονη που κατέθεσε ήταν η κόρη του πρέσβη του Κουβέιτ στην Ουάσιγκτον (PRWatch).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Σε μια μελέτη για την πολιτική που ακολουθείται στη νομοθεσία για το εξωτερικό εμπόριο την περίοδο 1953-1962, οι συγγραφείς έκπληκτοι παρατηρούν ότι «τα λόμπι ήταν γενικά ανεπαρκώς χρηματοδοτούμενα, λάθος διαχειριζόμενα, χωρίς επαφή με το Κογκρέσο και στην καλύτερη των περιπτώσεων ίσα - ίσα αποτελεσματικά» (Bauer, Sola Pool, Dexter, 1963: 324). Ωστόσο, οι σημερινοί αριθμοί δείχνουν μια διαφορετική εικόνα: η Lockheed Martin Corp. υπέγραψε την περίοδο 2003-04 συμβόλαιο ύψους \$39.8 δισ. με την αμερικανική κυβέρνηση ενώ ξόδεψε για το ίδιο διάστημα \$15.8 εκατ., με την αναλογία να ανέρχεται στο \$1 προς \$2.517 από τις συμφωνίες της. (Plumer, 2011)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Παρά τις ενστάσεις που δημιουργούνται απέναντι στον τρόπο λειτουργίας των λόμπι, υπάρχει και η αντίθετη άποψη που θέλει τα λόμπι ως μορφές ελεύθερης έκφρασης πολιτών και αντιμετωπίζει κάθε έννομο περιορισμό ως μία απόπειρα φίμωσης απόψεων. Πηγάζοντας από μια σαφώς ελευθεριακή ιδεολογική αφετηρία, η άποψη αυτή βρήκε πολλούς θιασώτες στις ΗΠΑ της πρώτης δεκαετίας του νέου αιώνα καθώς το New Campaign Finance Laws που προωθήθηκε από την τότε κυβέρνηση για τον περιορισμό του lobbying έμοιαζε στην πραγματικότητα να μη δημιουργεί πρόβλημα στους λομπίστες, αλλά στην ελεύθερη έκφραση (Malkin, 2002).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

Το δημιούργημά του ήταν μία ομάδα πολιτών που αποσκοπούσε στην προστασία

του δημόσιου συμφέροντος από τα επιμέρους (κλαδικά - πολιτικά - θρησκευτικά - επιχειρηματικά κ.α.) συμφέροντα και μέσα σε τρία χρόνια έφτασε τις 324.000 μέλη. Την ίδια περίοδο, έκαναν την εμφάνισή τους πολλές αντίστοιχες ομάδες ως μια μορφή αντίδρασης στο αμερικανικό κατεστημένο αλλά, παρά και τους διακηρυγμένους στόχους τους, πολλές φορές ερμήνευαν την έννοια του «κοινού καλού» (common good) με διαφορετικό τρόπο. (Miller, 1983: 113 - 114)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8

Σύμφωνα με τα δεδομένα της οργάνωσης «Σώστε τα Παιδιά», πάνω από 23.600 παιδιά χρειάστηκαν νοσοκομειακή περίθαλψη την πρώτη διετία της Ιντιφάντα ενώ υπολογίζεται πως η αναλογία Ισραηλινών και Παλαιστινίων παιδιών που έχασαν τη ζωή τους είναι 1 προς 5.7. Αυτό έχει οδηγήσει πολλούς πολέμιους του Ισραήλ να καταδικάζουν τη στάση του απέναντι στους Παλαιστίνιους. Στον αντίποδα υπάρχει το επιχείρημα ότι οι τρομοκρατικές οργανώσεις με έδρα τα παλαιστινιακά εδάφη βρίσκουν καταφύγιο δίπλα σε σχολεία προκειμένου να αποτρέπουν τον κίνδυνο ισραηλινών αντεπιθέσεων θέτοντας, ωστόσο, σε κίνδυνο τις ζωές ανηλίκων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9

Την τελευταία δεκαετία, η απήχηση του ισραηλινού λόμπι στο παραδοσιακό ακροατήριό του τίθεται υπό αμφισβήτηση από μία σειρά θεωρητικών, αναλυτών και δημοσιογράφων που θεωρούν ότι δεν επηρεάζει τους Εβραίους στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπως ισχυρίζονται, είναι η κρίση στις σχέσεις του Λόμπι με τον Αμερικανό πρόεδρο, Μπαράκ Ομπάμα, το 2014. Η διεισδυτικότητα του Ομπάμα στο προαναφερθέν ακροατήριο δεν κλωνίστηκε παρά τις σχέσεις του με το Λόμπι. Σε δημοσίευσμά του, στις 25 Αυγούστου, το περιοδικό “The New Yorker” επεσήμανε πως «η AIPAC βρίσκεται σε διαρκή ρήξη με τις πολιτικές της κυβέρνησης Ομπάμα. Μήπως τώρα χάνει την επιρροή της;» (Bruck, 2014)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10

Το πανεπιστήμιο προέβη ακόμη και σε αλλαγή στη δήλωση αποποίησης ευθύνης (disclaimer) η οποία έδειχνε εν μέρει και μία επικριτική, αν όχι απαξιωτική, στάση των δύο

πανεπιστημίων για το σύγγραμμα. Η ακριβής αναφορά, μετά και την τροποποίηση, ήταν η εξής: “The two authors of this Working Paper are solely responsible for the views expressed in it. As academic institutions, Harvard University and the University of Chicago do not take positions on the scholarship of individual faculty, and this article should not be interpreted or portrayed as reflecting the official position of either institution”. (Safian, 2006)